

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
FOLYÓIRATA

LI. ÉVFOLYAM
9. SZÁM

BUDAPEST, 1938.
NOVEMBER

Ezeréves, drága hazánk köré font vasgyűrű lazul. Hála a Mindenható jóságának, Kormányzó Urunk bölcseségének, a hozánk jószándékú nagyhatalmak támogatásának, államférfiaink szívóosságának, hadseregünk erejének és mindannyiunk egységes akaratának, — véreink kezéről a 20 éves bilincsek csörmpölve hullanak. Túláradó boldogsággal öleljük keblünkre az egyetemes nemzettestbe visszatérő véreinket. Köszöntjük a felszabadult testvérintézetek oktatóit és ifjúságát! Pirkad már! Hisszük, hogy most már kifényesedik a várvavárt hajnal!

Kultúrkapcsolataink a határontúli magyarsággal.

Ha az emberiség történelmi fejlődésének irányát szemléljük az utolsó ezereztendő alatt, lehetetlen észre nem vennünk, hogy az emberiségnek nemzetekké, országokká, birodalmakká való csoportosítását mindig valamely hatalmi érdek idézte elő. Csaknem 900 évig tartott, amíg az egyes uralkodó dinasztiai köré csoportosult népcsoportok ontották egymás vérét a dinasztiajuk hatalmi érdekeiért. A vallásháborúk is még mindig a különböző dinasztiai zászlói alatt folytak le.

Ezekben az érdekharcokban az egyes népek faji hovátartozása szerepet sem játszott. Az ugyanazon nemzet fiai egymás vérét ontották a különböző zászlók vagy vallási jelvények alatt.

Csak az utolsó évszázadban kezdenek a különböző nemzetek jelentkezni és versengésbe kezdeni az öncélú hatalom biztosítása érdekében. Közben a nagyobb nemzetek jogot formálnak a kisebb nemzetek beolvastására s ezzel kezdetét vette a nemzetiségek elnyomásának gyászos folyamata.

A nagy nemzetek lassú kialakulása rendjén, e nemzetek fiai is, kisebbrészen szétszóródtak a Föld különböző népei közé és ott kisebb-nagyobb szigetek alakjában megőrizték ugyan etnikai jellegüket, de az őket körülvevő többségi néppel, nemzettel nemzetiségi, újabban kisebbségi viszonyba kerülve, a közös politikai, gazdasági és kulturális életben belül, újabban a nemzeti, faji hovátartozásukat mindinkább erőteljesebben hangsúlyozzák ki.

A nagy nemzetállamok kialakulásával párhuzamosan a kisebb népek nemzeti kialakulásának vágya is mindinkább izmosodott. Az eddigi, számon nem tartott, de jelentékeny beolvadási folyamat kezdett meglassudni, sőt napjainkban már tanui is lehetünk a disszimiláció-folyamat megindulásának, azaz a beolvadt részek természetes, sőt erőszakosan siettetett kiválasztódásának.

Az egyes nemzetek hatalmi köreinek, a nemzeti államoknak kialakulása megindította az önálló államokban élő nemzetek vonzóhatását a más nemzetek államaiban nemzetiségi, azaz kisebbségi életet élő fajtestvérek felé, még pedig oly erővel, hogy a szomszédos államokban u. n. határmenti nemzeti kisebbségként élő fajtestvérek csatlakozása elkerülhetetlenné vált az u. n. anya-nemzettel. Az államok asszimilációjának ellenhatásaként indult meg a politikai nemzetek disszimilációja, azaz népelemeire való oszlása. A nagy világháború hatásaként mutatkozik az Oroszbirodalom, Törökország és az Osztrák-Magyar Monarchia népi elemeire való felbomlása.

Az önálló nemzetpolitikai életre berendezkedő nagy- és kisnemzeti államok öncélú hatalmi ténykedése sem mutatkozik zavartalannak. Nincs Európában állam, melyben nemzeti kisebbségek ne volnának és nincs olyan etnikai szervezet, melynek fiai mindnyájan ugyanazon anyanemzet hatalmi körében élhetnének. Áttekintve Európa néprajzi térképét, erősen kiütözik az az ellenmondás, amely a nemzeti hatalom érvényesülését követelő nemzetek kizárólagos akarata és az idegen hatalom alatt kisebbségi életet élni kényszerült nemzettöredékek életérdeke között mutatkozik.

Nagybritanniában is külön nemzeti élete van az egymilliónyi welsnek, a skótoknak, az íreknek. Franciaország is kénytelen megalkudni az 1.7 millió német, az egy millió breton, 185 ezer katalán, 150 ezer flamm és 100 ezer bask stb. életérdekeivel. Olaszországnak is számolnia kell a 370 ezer szlovénnel, a 250 ezer némettel, 185 ezer horvát-szerbvel, a 95 ezer albánnal és 92 ezer francia nemzetiségű állampolgárával. Még a legnemzetibb államnak tekintett Németországban is van még 902 ezer lengyel, 82 ezer mazur, 73 ezer vend, 47 ezer cseh stb. Ezzel szemben az etnikai német nemzethez tartozónak vallja magát a nemzeti Németország határain túl élő 1.7 millió franciaországi, az 1.1 millió lengyelországi, a 900 ezer szovjetországi, a 800 ezer romániai, az 557 ezer jugoszláviai, a 479 ezer magyarországi, a 250 ezer olaszországi, a 95 ezer belgiumi, a 3.3 millió csehszlovákiai és az Európán kívüli világrészekben élő többmilliónyi német is¹...

Lássuk már most, hogy mi magyarok, a magyar határokon túl, hol vagyunk érdekelve magyar etnikai, illetve nemzeti szempontból. Az 1938. évi *Magyar Statisztikai Zsebkönyv* (kiadja a m. kir. Központi Statisztikai Hivatal, ára 1.— P) szerint magyar található még Romániában 1.8 millió, Csehországban 970 ezer, Jugoszláviában 580 ezer, Németországban 43 ezer, Franciaországban 40 ezer, Oroszországban 20 ezer; az amerikai Egyesült Államokban 580 ezer, Kanadában

¹ A freiburgi Herder-féle 1934. évi nagylexikon adatai.

50 ezer, Braziliában 33 ezer, Argentínában 10 ezer stb. Az 1937 végére kimutatott 12.880.000 magyarból Csonkamagyarországon él 8.470.000, az u. n. utódállamokban 3.590.000 és egyebütt 820 ezer. Különb. aligha van a Földön olyan állami alakulat, ahol magyar nem volna található . . .

Amint e számadatokból kitűnik a magyar határokon túl élő magyarság már számánál fogva is megérdemli, hogy az anyaország kísérelje figyelemmel sorsát, de bizonyos erkölcsi kötelesség is ösztönözheti erre, amikor a most kialakuló történelmi kornak legfőbb problémájaként a nemzeti kisebbségek kérdésének rendezése jelentkezik.

Mint kis nemzet, e téren új irányt nehezen szabhatnánk, azonban a nagy nemzetek példája útmutatónk lehet. Hogy az idegen impérium alatt élő magyar kisebbségi népcsoportoknak a saját többségi nemzetükkel és a magyar fajjal szemben általában milyen viszony kialakulásával kell számolniok: arra nézve elfogadhatjuk a hazai német kisebbség ide vonatkozó hitvallását, amely Huss Richard debreceni egyetemi ny. r. tanár tolmácsolása szerint ilyen gondolatokban nyilvánul meg.

Minden vonalon a népek igazságszeretetét kell ápolni. A kisebbségi nemzetek éppen olyan mértékben ápolhatják nemzetiségüket, mint a többségi nemzetek. Az állam saját népeivel szemben ne a hatalmát érvényesítse, hanem elégedjék meg rendfenntartó szerepével. A kisebbségi népeket kár az állampolitikába belevonni, mivel ez akadály lehet a többségi néppel létrejöheto lelkiharmonia kifejlödhetésének, ami nélkül az azonos érzelmi és érdek-mozzanatok nyomában sem alakulhat ki a közös, ugyanazon *Haza* fogalma. Ez a harmonia azonban nem követelheti meg a kisebbségi nemzet beleolvadását a többségi nemzetbe. Ennek a harmóniának abban kell megnyilvánulnia, hogy az ország összes népei, a közös hazával szemben, egyforma mértékben vállalják a lelki kötelességet a közös haza felvirágoztatása és gyarapodása érdekében, de mindeneknek egyformán javára és hasznára. A kisebbségekkel való bánásmódra értékes útmutatással szolgál Szent Istvánnak Imre fiához intézett végrendelete is, amelyben arra inti fiát, hogy az idegen vendégekkel úgy kell bánni, hogy azok jobban szeressenek ebben az országban élni, mint másban.²

Köztudomású, hogy a Németbirodalomban uralkodó német nemzet féltékenyen örökdi a különböző államokban élő német népcsoportok fölött. Stuttgartban működik az az intézet, amely kizárólag a német-határokon túl élő német kisebbségek számontartásával és a rájuk vonatkozó adatok állandó gyűjtésével és nyilvántartásával foglalkozik. Állítólag ott minden egyes német családról kartoték lapot vezetnek.

Olasz barátaink is követhető példával szolgálhatnak. A nyáron olvashattunk³ egy olasz ifjúról, aki egy évet töltött Magyarországon,

² A *Deutscher Volksbote* 1937 januári számában megjelent újévi cikke nyomán.

³ *Magyar Lloyd* 1938. VIII. 6.

hogy megtanuljon magyarul, még pedig azért, hogy a Magyarországon élő olasz testvéreinek hasznára lehessen. A Dante-Szövetség kötelekébe tartozott, amely minden idegenbe szakadt olaszt számontart és az olasz kultúra terjesztésével arra igyekszik, hogy a földkerekség bármely pontján is éljen egy olasz, az lelkileg ne szakadjon el az olasz nemzettől, ne kapcsolódjék ki az olasz kultúrából. Fiatl barátunk nagy önérzettel emelte ki, hogy a világot járva, mindenütt éber figyelemmel kíséri, hogy a más nemzetek mit és hogyan cselekszenek az anyaországán kívül élő fajtestvérek megtartása érdekében.

Sokszor olvashattunk az amerikai cseh, szlovák, ruszin, ír, stb. nemzet-töredékek és az illető anyanemzetek közötti kapcsolatok szilárdságáról, míg a magyar határokon túl élő magyar szigetek lelki-kapcsolódása érdekében csak a közelmúltban indultak meg a szervező munkálatok, amelyek első eredményeként a folyó év nyarán meg is alakult a Magyarok Világszövetsége. Ugyanezen lelkikapcsolódások szolgálatára indult hat év előtt a *Láthatár* című havi folyóirat, kisebbségi kultúrszemle is, E folyóiratban olvashatjuk tételünkre vonatkozólag a következő figyelemreméltó gondolatokat:

... Nekünk nemcsak magunkkal szemben vannak kötelességeink, hanem azokkal szemben is, akik továbbra is nemzetkisebbségi sorsban maradnak és akiknek segítségükre kell lennünk, hogy életben maradhassanak. Mindenekfelett pedig nem szabad üres frázisokkal, handabandázással a helyzetüket nehezíteni. Legyen gondunk arra, hogy helyzetükön inkább segítsünk, de ne frázisokkal, hanem valóságos, igazi bensőséges együttérzéssel és elsősorban a helyzet világos felismerésével... A belső, a szabad hazában élő magyarságnak egyik legnagyobb és legszebb kötelessége tárgyilagos szemlélettel megismerni kisebbségi sorsban élő testvéreink helyzetét, vágyait, törekvéseit, kultúrális életét, gazdasági erőfeszítéseit... Eddig az együttérzés nem volt oly mély és bensőséges, nem volt olyan áldozatkész mint kellett volna lennie. A szólamok majdnem mindig elnyomták az őszinteség egyszerű szavait és az álomkergetés még mindig magyar sajátosság maradt... Jobb és igazabb, becsületesebb és elmélyültebb magyarnak kell lennünk ezután, olyan magyarnak, akinek nem a száján színes-pántlikázik folyton a magyarsága, hanem szívébezártan s némán cselekszik testvéreiért.⁴

Ezek után mik volnának a mi konkrét tennivalóink?

Mindenekelőtt számolnunk kell azzal a ténnyel, hogy amíg nemzeti államalakulatok lesznek, addig mindig lesznek nép- és nemzetkisebbségek is; és azzal is, hogy az anya-nemzettörzs és az idegen uralom alatt élő nemzetkisebbségek közötti fajrokonni kapcsolatok fennállása, fenntartása és ápolása olyan természeti adottság lesz, amely alól egyetlen öntudatos nemzet se vonhatja ki magát. A fajrokonni kapcsolatok ápolása tehát kétségbe nem vonható természeti jog és annak érvényre juttatása nem tekinthető sem politikai, sem irredenta cselekedetnek, ha az a faji adottságok és állampolgári

⁴ *Láthatár*, 1938. X. 350. lapon; Csúka Zoltán: *Nagy sorsfordulat*.

kötelességek harmónikus kifejlődését segíti elő és nem irányul az államjogi kapcsolatok lazítására.

Fajrokonai kapcsolataink kialakulhatásának tehát legelső feltétele, hogy a német, olasz, francia stb. nemzeteknél kialakult módszerek alkalmazásával kezdjük meg a határon túl élő kisebbségi fajtestvéreink számbavételét, gyűjtsük össze az elhelyezkedésükre, társadalmi, kulturális és gazdasági életükre vonatkozó fontos, tárgyilagosságot tartalmazó adatokat. E tekintetben elsőrangú feladat jut a most megalakult Magyarok Világszövetségére, továbbá a kir. magyar Pázmány Péter Tudományegyetem kebelében működő Kisebbségjogi Intézetre.

A felszabaduló Felvidék egyik vezérpolitikusa (dr. *Kállay* Endre, a komáromi Magyar Párt elnöke) mondotta:

„A megszállt területek magyarságának fennmaradása nagyrészen az anyaország kultúrájának köszönhető.” A magyar kultúra szét-sugárzásának magyar lelket megtartó csodás hatásáról különben sokszor lehet hallani a magyar Rádió „Mit üzen?” vonatkozó közléseiben is. Hogy a faji tulajdonságok, a nemzeti kultúra ápolása nélkül hová zsugorodnak össze, szomorú példáját szolgáltatják az etelközi magyarok késő unokái, akik évszázadok óta a magyar kultúrától elzárva már a lélek-kicserélődés állapotában élnek a magyar faji, lelki szolidaritás multbeli lazasága következtében.

A kulturális kapcsolatok fontosságát a legtöbb nemzet már régen felismerte s ezek e kapcsolatok ápolását elsőrangú feladatuknak is ismerik. A magyar nemzetnek is ezek sorába kell lépnie, ha a kultúr-nemzetekhez kívánja soroztatni magát. Nem kívánok most a magyar kulturális kapcsolatok egész mezején mutatkozó teendők taglálásába fogni, de azt szükségesnek tartom, hogy rámutassak néhány olyan feladatra, melyekre elsősorban az iskoláknak kell vállalkozniuk.

Különböző értekezleteinken sokszor mutattam rá a szomszédos országok tanügyi viszonyai állandó szemmel tartásának fontosságára, nemcsak azért, hogy az ott élő magyar kisebbségek művelődési lehetőségeit szemmel tartsuk és szükség esetében alkalmas módon segítségükre lehessünk, hanem azért is, hogy azok oktatásügyének terjedelmében és mélységben való felmérésével a magyar oktatásügy színvonalon tartását is munkálhassuk. Nem hihető el, hogy valami akadálya lehetne annak, hogy iskolafajtáink mindegyikében legalább egy-egy tanár-tanító ne vállalkozhassék arra, hogy valamilyen szomszédállam egész oktatásügyének, vagy csak a saját iskolafajtája munkakörét végző iskolafajták állapotát és kultúr-munkáját állandóan szemmel tartsa s tapasztalatairól évente legalább egyszer az illető egyesület keretében, vagy a szaksajtóban beszámoljon. Minden esetben külön támogatásra is méltók volnának azok a kartársak, akik valamelyik szomszéd állam nyelvét annyira elsajátítanák, hogy az ottani hivatalos és szaksajtót legalább megérthessék; még jobb volna, ha akadnának olyanok, akik az ottani iskolákban tanulmányi, barátságos célú látogatásokat tudnának tenni, természetesen megfelelő módon biztosítva az illető állam kormányát készségünkről, hogy hasonló tanulmányok végzésére mi is szívesen adunk alkalmat. A környező államok tan-

ügyére vonatkozó szakismereteink hiányosságának felismerése elég hathatós indok lehet arra, hogy általános kultúrérdekből is közvetlenül szükséges a körülöttünk folyó kultúrmozgalmak abszolút tárgyilagos megismerése és mérlegelése.

Az egyes szaktanárok tanításának nemcsak érdekességét, hanem mélységét is növelné, ha rá tudnának mutatni alkalmilag tárgyilagos bizonyossággal, hogy a szomszéd államok tanügyi rendszerében az ottani kisebbségi fajtestvéreink osztályonként és tantárgyanként mennyit és hogyan tanulnak, bemutatva, esetleg a tanulók kezébe adva, az ott használt tankönyveket is. Mert az se volna kifogásolható, ha az egyes iskolafajtáink a megfelelő szomszéd állambeli iskolák egy-egy tankönyvsorozatát beszereznék, melyek úgy a tanároknak, mint a tanulóknak rendelkezésére állhatnának. A mi tanításunkat ezzel nemcsak színesebbé tudnók tenni, hanem jelentékenyen bővítenők saját és tanítványaink látókörét, nemcsak a szomszéd államok tulsó határáig, hanem idegen kultúrában felnövő fajtestvéreink lelkivilágának mélysegei felé is.

Vannak olyan szomszédaink, sőt távolabbi országok is,⁵ ahol a magyar nyelvű oktatás is megengedett, ahol a különböző magyar felekezetek, de néhol még az illető állam is tartanak fenn magyar tan nyelvű iskolákat. Ezek tanárai, tanítói — akik a faji és állampolgári hovatartozásukból folyó kötelezettségüket összhangba tudták hozni — bizonyára igen szívesen bővítenék kultúrájukat a magyarországi kultúra megismerésével, ha erre alkalmat és módot találnának. Németországban az idegen országbeli német tanárok, tanítók a megfelelő szakegyesületeknek megjelenésük percétől teljes jogú tagjai, tagsági díj fizetési kötelezettség nélkül.

Sok német előkelőség pártfogásával létesült Berlinben a Dozentenschaft-egyesülés, amely azokat a főiskolai végzettségű külföldieket fogadja vendégül, akik Németországban kívánják tanulmányaikat tökéletesíteni. Ezek a vendégek minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül élvezik mindazokat a kedvezményeket, amelyek az egyesület munkájából és áldozatkészségéből rendelkezésre állanak. Ezen alakulat egyik legáldásosabb munkája az, amikor a külföldi fiatalembert és nőt nem hagyja magára a világváros rengetegében, hanem a legelőkelőbb berlini családokat keresi meg aziránt, hogy vacsorára vagy vacsorautánra hívjanak meg bizonyos számú, különböző országból összeválogatott külföldit, akik így megismerkedhetnek az előkelőbb német családok belső köreivel, továbbá tudósokkal, művészekkel stb. Milyen áldásos hatása lehetne egy ilyen szerű magyar intézménynek, amely a világ különböző főiskoláin, idegen kultúra közepette tanulmányaikat befejezett magyar ifjaknak lehetővé tenné, hogy azok idegen szellemű tanulmányaikat magyar vonatkozásokkal és szellemmel egészíthessék ki.

A különböző tanítók és tanárok Háza kinyithatná ajtaikat az idegen állampolgárságú magyar kartársak előtt, hogy azok az anya-

⁵ Az 1938. okt. 13-iki lapokban olvashattuk, hogy Milánóban, a Julian-iskola egyesület magyar iskoláinak a múlt tanévben 237 növendéke volt.

országbeli kartársakkal lelki, tanulmányi stb. kapcsolatokat létesíthessenek. Bizonyára olyan baráti kapcsolatok is létesülnének, melyek nyomán a kölcsönös vendéglátás rendszere is kialakulhatna. Az egész magyar kultúrára áldást hozó lenne, ha főleg fiatal tanáraink szünidejüket a határontúli magyarság körében tölthetnék el, azok kultúrviszonyainak önkénytelen, vagy tervszerinti megismerésével.

Fajtestvéreink már a legtöbb országban, ahol jelentékenyebb számmal vannak, erejükhez mért kultúréletet is teremtettek és megkezdették az önálló magyar irodalmi élet kialakítását is. Magyar folyóiratokat, könyveket adnak ki. Talán nem volna keresztülvihetetlen, hogy minden középfokú iskolánkba járjanak a határontúli testvérek szépirodalmi, tudományos stb. folyóiratai és szereztessenek be azok szépirodalmi és tudományos könyvkiadványai is.

Meg lehetne találni annak is a módját, hogy a mi iskoláink tanulói, az elemi iskolákon kezdve, felvegyék a közvetlen kapcsolatot a határontúl élő magyar iskolás-gyermekkel. Egyik egyszerű módja lehetne ennek az, hogy minden iskolában az elemi dolgozatok közé felvennénk egy olyat is, amely levél lenne egy, az idegen uralom alatt élő és ott tanuló magyar ifúhoz. A levelek természetesen sohasem tartalmazhatnának politikai, irredenta vonatkozásokat, sem gyűlöltre uszítást, míg alakjuk és tartalmuk az egymástól távolélő, egymást nem is látott, de egymás életviszonyai iránt melegen érdeklődő rokonok levelének szokásos hangja lehetne. A levél mindig egy pontosan megjelölt államban élő kortárs magyar ifjúhoz, mint rokonhoz szólna. Meg lehetne találni a módját annak is, hogy a levelek legsikerültebbjei el is jussanak az illető országban egy magyar ifjú kezébe azzal a biztatással, hogy válaszoljon a megadott címre. Az így váltott levelek gyökerekig hatólag nevelő, lelkikapcsolatokat létesítő és izmosító hatása el nem maradhat az egy népcsaláddal tartozás tudatának a kialakulására. Talán felesleges is említeni, hogy az ilyen levelek az illető iskola egész növendékseregéhez szólnának és a tanítás rendjén is felhasználhatók lennének.

Azt hiszem, semmi akadálya sem lehetne pl. annak sem, hogy minden tanévben, az elemi iskolákon kezdve, minden hazai iskolában, a tanulók e célra összeadott filléreiből, iskolánként vagy osztályonként is egy-egy imakönyvet, vagy komoly ifjúsági könyvet szerezzenek be: a határontúli valamelyik tanuló fajtestvérünk részére — rokoni megemlékezésül. A március 15-iki iskolai ünnepélyeken miért ne emlékezhetnénk meg a világ különböző tájain élő testvéreink közötti lelki és kulturális kapcsolatok ápolásának fontosságáról? Ugyanekkor számolhatnánk be az ezirányban eddig végzett tevékenységünkről is és az óhajtott lelki és kulturális kapcsolatok kiépítésében való önkéntes közreműködés jelképéül e napon állítanók össze és indítanók útjára a közös kultúránkra emlékeztető könyveket, mindegyikbe beírva a küldő iskola nevét és címét. Az elküldést elvégezhetné az iskola is az előre beszerzett címekre, de e célra a Magyarok Világszövetsége közvetítését is igénybevehetjük. A március 15-iki ünnepélyek sorrendjébe beiktatva egy ilyen pontot, bizonyára annak

mélyreható és építő hatását csak fokozná. Azonban nem lehet eléggé hangsúlyozni itt sem, hogy ezen akciónál is a főszempont legyen: nem szabad más nemzeteket gyalázni, lenézni, ellenkezőleg a más nemzetekben megnyilvánuló minden emberi jóságot ki kell hangsúlyozni azért is, hogy az önmagunk jótulajdonságainak versenyképességig való továbbfejlesztéséhez ösztönzést kapjunk.

Levelező kapcsolatokat lehetne létesíteni továbbá a cserkészek, a különböző vallásos ifjúsági alakulatok tagjai között is. E sorok írása közben értesültem egy idevonatkozó indításról dr. Takaró Géza newyorki esperes itthonjártával kapcsolatban. Ugyanis a kálvintéri vasárnapi-iskola kicsiny tanulói üzenetet, leveleket küldöttek az ő közvetítésével az amerikai magyar vasárnapi-iskolás gyermektársaiknak. A kis Orbán Irén és Csáki Irén zászlószalagot hímeztek részükre, melynek egyik szárnyán ez áll: „Üdvözet az Óhazából,” a másikon pedig: „A kálvintéri gyermekek.” Kis Rózsi levelet írt e rövid szöveggel: „Azt üzenem az amerikai magyaroknak, bízzanak Istenben, nem fogják megbánni.” Hévízi Erzsébet pedig ezt írta: „Az Úr Jézus által küldöm testvéri üdvözetemet. Én is, aki küldöm e sorokat, az Ur Jézus követője vagyok.” Vámos Ignác I. gimn. oszt. tanuló már ezeket írja: „Kérlek, ne feledkezzetek el Magyarországról és a Jó Istenről se, aki megtartott és megtart, ha Óhozám imádkoztok. Tanuljatok szorgalmasan, mert hogyha nem tanultok, akkor az életben nem tudtok boldogulni. Fogadjátok szeretettel e pár sort.” (*Ref. Élet*, 1938. X. 15.) Bizonyára vannak még más viszonylatban is ilyen áldott kezdések, melyekről tudomást szerezni nevelési szempontból is hasznos volna, már csak ezért is, mert egymás munkájának szépsége nemcsak gyönyörűség okozására volna alkalmas, hanem a nemes verseny ösztönét is növelné.

Akadnak a tanulók között nyelvtelhetségek is. Tanári irányítással meg lehetne egyeseket nyerni arra, hogy valamelyik szomszédos, vagy valamelyik olyan ország nyelvét tanulják meg, még pedig azzal a célkitűzéssel, hogy az ott élő fajtestvéreinkkel a kulturális kapcsolatot felvehessék és szükség esetében azok támogatására lehessenek, mint az olasz Dante-szövetségnek fentebb említett ifjú tagja teszi.

Az sem elképzelhetetlen, hogy egyes iskolák a levelezés útján keletkezett határontúli testvérbarátságot tovább fejlesztik olyan irányban, hogy egy-egy fajtestvérbarátot vendégül hívnak meg nyári tartózkodásra, sőt esetleg még egy-két éves itthoni tanulásra is. Bizonyára akadnak iskolák, melyeknek tanulói tudnának olyan alapot is létesíteni, amelyből az ilyen vendéglátással járó költségek fedezhetőek volnának. E kapcsolatok révén még a cseregyermek akció is kialakulhatna.

Érdemesnek tartom megemlíteni itt azt a rövid hirlapi közlést, amely a tőlünk elszakított egyik nagyobb város németnyelvű lapjában jelent meg. Az történt ugyanis, hogy megbukott a németek bankja s ezzel kapcsolatban csak azt sajnálta a hirlapi közlés, hogy odavesztett a helybeli német gimnázium tanulóinak saját ösztöndíjalapja is. Ebben a gimnáziumban ugyanis az volt a szokás hogy az egyes

osztályok külön-külön, az első osztályon kezdve saját erejükből alapot hoztak össze abból a célból, hogy azzal nyolc év után a legszegényebb, kiváló, érettségít tett társuknak egyetemi tanulmányai megkezdését lehetővé tegyék, kihangsúlyozva, hogy kívánatos lenne, hogy az illető Németországban végezzen és ott egésszítse ki tanulmányait.

Miért ne létesülhetnének a magyar társadalomban is, de egyes iskolák tanulói között is olyan egyesületek, melyeknek tagjai rendes anyagi hozzájárulásukkal magukra vállalnák egy-egy határontúli magyarsziget kebelében mutatkozó kiváló szellemi tehetséggel megáldott, szegénysége miatt azonban a tanulástól elzárt, magyar gyermek gondviselését mindaddig, amíg tehetsége kibontakozik, aki aztán ily módon válhatna kisebbségi sorsban élő magyar testvéreink esetleg vezetőjévé, vezérévé, sőt apostolává és az idegenek által is elismert értékévé, esetleg az emberiség büszkeségévé. Egy-egy ilyen, a Gondviselés által ingyen nekünk juttatott talentum felismerése, felértékelése annyi egymásiránti gond önzetlen elviselésére, annyi jóleső érzéssel járó kötelességteljesítésre, reménykedéssel, sikerrel, csalódással, de az isteni gondviselésbe vetett hit izmosodásával jár, hogy az így szolidaritásban megnyilvánuló energia, önbizalmunk ápolása és növelése mellett, a másfajtabeli tiszteletét is kivívja részünkre olyan megnyilvánulásban, hogy a kultúrnemzetek méltó versenytársuknak fogadnak el.

Magam is vezettem már néhány ilyen Gondviselő-Társaságot. Az egyiknek egy fővárosi középiskola 12 tanára volt a tagja, akik havi 2—3 pengős önkéntes hozzájárulással akkora összeget adtak össze, hogy egy etelközi értelmes, földműves leányka lelki újjászületését tették lehetővé. Ez a kislány már csak a 7—800 év előtti etelközi magyarság nyelvén tudott dadogni magyarul. És szülei is egészen környezetükkel együtt, a magyar kultúrából több száz év óta teljesen kikapcsolódva, a lélek-kicserélődés előhaladott állapotában éltek és élnek ma is. E társaság beavatkozása folytán ez az ősmagyar születésű leányka két évet tölthetett magyar környezetben, ahol megtanították a magyar beszédre, írásra, olvasásra, imádkozásra, a magyaros háztartási és gazdasági ismeretekre és azután visszaküldötték a messze keleten rekedt kicsiny ősmagyar közösségbe, hogy élje tovább azok szociális életét. Talán a szülőfalujába újjászületve visszatért leányka önkénytelenül is olyan varázshatást fog kifejteni, hogy a lelkekben már-már elszunnyadt magyar öntudatot felébreszti és a folyamatban lévő lélekcserét feltartóztatja. Bármi is legyen a kis etelközi leányka sorsa, azok a derék magyar tanároknak, akik arra mertek vállalkozni, hogy ennek a gyermeknek lelkében a magyar öntudatot felébreszteni segítsék, érezniök kell, hogy az isteni gondviselés eszköze szerepére vállalkoztak, aminél szebb jutalmat elképzelni nem lehet.

Mesélhetnék még egy olyan társaságról is, amelyik 8 esztendőn keresztül viselte gondját egy másik magyar szigeten feltűnt kiváló tehetségű, napszámos sorban veszendőbe indult magyar ifjúnak, aki e napokban indul az olasz állam ösztöndíjával külföldi tanulmányútra. Beszélhetnék továbbá két olyan szegény iparos ifjúról is, akik

falusi hat elemi osztály végzettséggel csodás matematikai tehetséget áruáltak el és akiket e hírre egy-egy Gyámszülő Társaság vett gondozásába. E két ifjú hat esztendő alatt elvégezte a középiskola I—VIII. osztályát, érettségít tettek, azután elvégezték az egyetem négy évfolyamát rendes úton, sőt a tanári gyakorló évet is eltöltötték — és ma okleveles középiskolai tanárok. Mesélhetnek még arról az árva fiúról is, akinek anyagi gondjait szintén egy Gyámszülő-Társaság vette magára. Ez az ifjú 3 év alatt meg is szerezte a műkertészi oklevelet s a folyó tanév folyamán Németország különböző kertészeteiben szerez gyakorlati ismereteket. Egy év múlva fog hazamenni határontúli szülőföldjére, hogy munkája útján teremtsen magának létalapot, testvéreinek nyujtson munkaalkalmat és az idegen, többségi polgártársai előtt szellemi és erkölcsi fajsúlyával szerezzen megbecsülést és tiszteletet magának is és magyar fajtájának is.

Határontúli testvéreinket a magyar kultúrába való bekapcsolódásuk az egytemes magyar vérkeringés részeseivé teszi és életük Isten rendelése szerinti magyar lesz mindenütt, bármilyen államhatalom kötelékében fejtik is ki élettevékenységüket.

Értekezésemet hg. *Sulkowsky* Viktornénak 56 nemzet keresztyén leányai Világszövetségének kanadai gyűléséről szóló beszámolója befejező soraival végzem. (*Ref. Élet*, 1938. X. 15.).

... „Azokban a napokban voltunk együtt, amikor a világ lélekzetfojtva leste, hogy sikerül-e még egyszer levezetni a már feszültségnek alig nevezhető krízis veszedelmét, vagy pedig rombolás és pusztulás rémületébe szédül bele egész nyugati kultúránk? S ebben a lázas hangulatban angol, francia és német, cseh, román és magyar, kínai és japán tudott imádkozó közösségben lelkileg összeforrni. Azt hiszem, ez nem lett volna lehetséges ilyen mértékben, ha megelőzőleg nem töltöttünk volna együtt 10 áldott napot, melyek megszentelt légkörében tudtunk nemzeteinket legmélyebben érintő dolgokról is őszintén beszélni egymás között. A Nagy-Tanács két nappal a négyhatalmi egyezmény előtt fejeződött be és oszlott szét; bizonyossága volt annak, hogyha Jézus Krisztus állítatuk egy közösség centrumába, úgy kifejlődik egy szupernacionális kapcsolati viszony, mely éppen olyan távol áll a színtelen nemzetköziségtől, mint a másokat leki-csinylő sovínizmustól, de amely válságos időkben képes erőt és meletget adni.”

Barabás Endre.

AKIK ELMENTEK.

Szemerédi János.

Mint derült égből a vihar, oly hirtelen száguldott végig a hír: Szemerédi János meghalt. Senkikem hitte, hogy az örökké mozgó, állandóan tenni vágyó lélek, — az elpusztíthatatlan szervezet egyszerre fölmondja a szolgálatot. A pápai állami tanítóképző-intézet igazgatója az évvégi munka befejezése után pihenni ment haza, Sárospatakra. És három hét után, amikor már azt hitte, hogy helyreállított idegrendszerrel, pihent testtel újra munkába állhat, hirtelen fordulattal elhagyta földi pályáját. Augusztus 15-én este rosszul lett, beszállították a sátoraljaújhelyi kórházba, ahol eszméletét veszítette és többé fel sem ébredt. Aug. 17-én temették Sárospatakon a ref. képző udvaráról — az ottani igazgató búcsúszavai mellett — két kis fia mellé. Elöntötte a vére.

Falusi szülők gyermeke elindul a közeli szentgotthárdi iskolába tanulni és a soproni ev. tanítóképzőn át a Pedagógiumban szerzett oklevéllel elkerült Abonyba, majd Zólyomba polgári iskolai tanárnak. Nehány évi működés után megszerzi Budapesten az Apponyi Kollégiumban a tanítóképző tanári oklevelet és ezzel tanárkodik Zilahon, az államfordulat után Sárospatakon, majd Jászberényben. Itt az új intézet természettan felszerelésén, a gyűjtemények gyarapításán nagy lendülettel, kitartással és szép eredménnyel dolgozott. Eközben bekapcsolódott a cserkészetbe. Sok irányú, önzetlen és fáradhatatlan munkájával rövidesen a kecskeméti cserkészkerület vezetője lett. Innen került el Pápára igazgatónak 1934 nyarán. Nyugtalan, égő, tennivágyó lelke itt talált alkalmas területet a működésre.

Miután az elhanyagolt igazgatói lakást kibővítette és teljesen rendbe hozatta, neki látott az intézet külső és belső életének a maga elgondolása szerint való átformálásához. A csökkent internátusi létszám lehetővé tette a kézimunkaterem és szertár, a cserkész- és kapusszoba, a fizikai munka- és osztályterem létesítését átcsoportosítás által. Vele párhuzamosan haladt az elég gazdag felszerelésű intézet újrapótló leltározása, amelyen az egész tanári estület hónapokon át dolgozott. Tudni akarta, mi van, hogy ahhoz képest megújítsa és kiegészítse az intézet felszerelését és olyanná tegye, hogy az elképzelt ideális és mintaszerű tanítóképzést szolgálja. A messze kiható terv keresztülvitelének csak a szűkös dotáció állta útját. De amihez pénz nem kellett — az ifjúság lelki vezetése, gondozása, irányítása, alakítása — annál inkább foglalkoztatta lelkét. Röviden jellemezve: szerető, komoly atyja volt az ifjúságnak. Minden cselekedetének rúgója volt a vallásos-emberszerető, tettvágyó-dolgos, magábanbízó-vállalkozó, önzetlen-ideális tanítói egyéniség kialakítása. Miután mint természettudományos pedagógus tudta, hogy mindez csak a nevelendő egyén adottságának figyelembevételével lehetséges, nagy gondot fordított arra, hogy kiismerje minden egyes növendék igazi lelki-

világát. Közvetlen és közvetett érintkezéssel, sokirányú és sokoldalú megbízatással, szerepeltetéssel, a szülőkkel való szoros szóbeli és írásbeli kapcsolat fenntartásával iparkodott belelátni az ifjú lelkébe. És ha cselekedni kellett, ezen feltárt lélekhez alkalmazta minden lépését. Orvos volt, nem bíró. Gyógykezelt, támogatót, szeretett és nem adott rideg ítéletű parancsot. Szíve adott — szívet várt; bizalmat előlegezett és bizalmat várt. És a fogékony ifjúság nagy része megértette és igaz szeretettel, bizalommal csüngött rajta, és őszintén siratja. Hogy e közben sok szimuláns ferdeséget szült, természetes, de a tevékenység alaptónusát az ilyen kivételek nem érintették. És ha a pedagógiai vetés nyomán tanítványi szeretet és hála fakad, olyan virág az, amely felér minden földi kitüntetéssel. Szemerédi János magával vitte sok tanítvány és elesni készült, de felemelt diák szeretetét és háláját.

Tettvágya azonban kivitte az intézet szűk falai közül, — ki a városba, a faluba, a tankerületbe. Magára vállalta a pápai népnevelés vezetését; megbízást kapott mint elemi iskolai körzeti felügyelő; a székesfehérvári és szombathelyi tankerületben mint általános tanulmányi és természettudományi szakfelügyelő tanítóképzőknél; és min. biztos volt több felekezeti képző képesítőjén. Mindezek nem kis feladatot róttak rá. A népművelést komolyan vette. Rengeteg tanfolyamot szervezett és ebben támogatta előadásaival a saját és más testületek sok tagjai, tanára, tanítója, valamint sok magánember — ügyvéd, orvos, kereskedő stb. Plakátok hirdették, újságok közölték a sok általános és speciális tanfolyamot, a színi előadást, a kedélyes össze-
jöveteleket és ünnepélyeket.

Személyes jelenlétével serkentőleg hatott előadóra és hallgatóra egyaránt. Hálásan vették a német nyelvi és a háztartási tanfolyamot, valamint a praktikus előadásokat. Az intézeti ifjúságnak bő alkalma nyílt, hogy ezeken énekel, zenével, szavallattal, színi előadással, sőt felolvasással szerepeljen.

A tanulmányi felügyelet is sok időt és energiát igényelt. Hajnalban felkelni, a vasúti állomástól jó néhány kilométert gyalogolni, a falusi elemi iskolákat ellenőrizni, bírálni — sokszor étlen-szomjan és az ezzel járó írásbeli munkát végezni — olyan teljesítmény, amelyet nem minden szervezet bír el. Ebben a nehéz munkakörben az elemi iskolák és a tanítók lelkes és buzgó tanácsadója, segítőtársa és irányítója volt. Látogatásaival megértést vitt és hivatás-szeretetet teremtett. Nem a paragrafus szigorával, hanem a belátás és szeretet szavával járta a vidéket és irányította az elemi iskolákat.

Pedagógiai tudását felhasználta és értékesítette a székesfehérvári és szombathelyi tankerületi főigazgatóság is, amidőn általános felügyelőként kiküldte a győri, székesfehérvári, kőszegi, pápai, soproni tanító-, illetve tanítónőképző-intézetek meglátogatására. Hosszú és kimerítő jegyzőkönyvek tanuskodnak arról, hogy mily széleskörű, mennyire részletes és aprólékos, mekkora ösztönző és buzdító megfigyelések és tapasztalatok szolgáltak az irányítás és útbaigazítás alapjául. Ideák lebegtek a szeme előtt, amidőn bírált és mindig csak azt nézte, mit lehet még tenni. Nemcsak az intézményt bírálta magára, hanem összehasonlításokat tett, és ezáltal versenyre buzdította őket. Itt-ott követésre méltó példákat illített fel és ezek megtekintésére biztatta az illetékeseket. Ez az eljárás az önállóságot, a magábanbízást és öntudatosságot váltotta ki.

Ugyane szempontok vezették akkor is, amidőn a képesítők alkalmával mint min. biztos általános és irányító véleményt mondott.

Sok, nagyon sok az a munka, amit egy ember magára vállalt és végzett. Nagy lelkierő, főleg akarat kellett mindezekhez és eközben nem vette észre, hogy a gép, a szervezet nem bírja az iramot. Mire észrevette, már késő volt.

Letette a munkaeszközt és elpihent. A tanítóképzés pedig egy értékes, dolgos és kitartó munkását vesztette el benne. Emlékét kegyelettel őrzi.

Marczély Kornél.

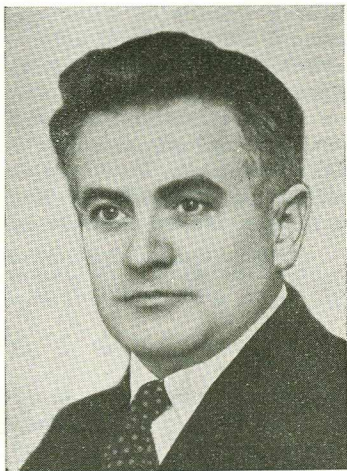

Szabó József.

(1898—1938.)

A nyári szünet utolsó napjaiban ismét fekete gyászlobogó hirdette a miskolci evangélikus tanítóképző-intézet nagy gyászát. Augusztus hó 24-én, életének 41. és tanári működésének 17. évében, tragikus körülmények között örökre eltávozott körünkből Szabó József, intézetünknek néhai buzgó rajz- és kézimunka tanára.

Elköltözött kartársunk 1898. március 12-én született Budapesten. Középiskolai tanulmányait a budapesti II. ker. állami főreáliskolában végezte 1918 júniusában. Azonban még érettségi bizonyítványának megszerzése előtt katonai szolgálatra vonult be és 23 hónapi frontszolgálattal (1916 dec. 24-től 1918 nov. 1-ig.) tett tanúságot kötelességtudó és odaadó hazaszeretetről. Leszerelése után beiratkozott

az Országos Képzőművészeti Akadémiára és 1920. július 10-én megszerezte a középiskolai rajztanári oklevelet. Szegény ifjú létére csak a legnagyobb önmegtagadással és lemondani tudással tudta az élet jövőjét jelentő oklevelet megszerezni és művészi hivatástudatát érvényesíteni.

Intézetünk kötelékében 1921. szeptember 1-től kezdte meg rajztanári tevékenységét. Lelkes és buzgó rajztanár volt. Minden erejével és képességével arra törekedett, hogy a rajz segítségével a művészi szép világába emelje fel növendékeit és megadja nekik azt a szemléltető és ábrázoló készséget, melyre a mai tanítónak oktató munkájában szüksége van. Miskolci működésének már első éveiben megbízta őt Sajókaza községe egy hősi emlékműnek az elkészítésével, mely feladatának kartársunk becsülettel eleget is tett. Művészi plakettjeivel pedig, melyeket egyházi és tanügyi életünknek egyes kiválóságairól készített, rövid idő alatt Miskolcon is ismertté és népszerűvé tette a nevét.

Szorosan vett intézeti tevékenységén kívül részt vett azonban a tanítói továbbképzés nemes munkájában is. A borsod-vármegyei tanítói szeminárium ülésein többször szerepelt egy-egy temperamentumos és érdekes előadással. 1930. szeptember 15-től 1931. március 20-ig a miskolci kir. tanfelügyelőség által rendezett rajztanfolyam vezetője volt. 1935-ben pedig megjelentette az „Utban a népiskolai rajztanítás felé” c. rajztanítási tanmenetét. Ha minden törekvése nem sikerült is teljesen, de buzgó és hivatását szerető rajztanár volt, aki a tanítóképző-intézeti rajzkultúra előbbrevitelének és szolgálatának szentelte egész életét.

Sajnálattal láttuk azonban mi, kartársai, hogy az a lobogó munka-

kedv, az a fáradhatatlan alkotási vágy, mely éveken át ösztönözte és hevitette, ennek az évnek elején mintha kialudt volna benne. Valami megmagyarázhatatlan ideges nyugtalanság, majd csüggedt levertség vett rajta erőt, mely munkakedvét és kezdeményező készségét megbénította. Május hó 1-től fogva betegszabadságon volt, de már sem a pihenés, sem a kedves családi kör nem tudott segítséget nyújtani az egyre inkább elhatalmasodó idegbaja és kedélybetegsége ellen. Mi, az ő gyászoló kartársai és barátai, megrendülten, fájó szívvel emlékezünk meg róla, mert a magyar nemzeti rajzkultúrának egyik lelkes és hivatott képviselőjét láttuk benne és még sok reményeket fűztünk további működéséhez. Korán, életének a delén, férfikorának látszólagos teljes erejében omlott össze. Ő is Trianonnak egyik szomorú áldozata és vádlója; a trianoni nehéz és küzdelmes ifjú- és férfiévek aláásták rendkívül érzékeny idegzetét és megrendítették lelkének egyensúlyát.

Nagy részvét mellett augusztus 26-án temettük az intézet udvaráról. Temetésén az intézet felügyelő-bizottságán, tanári karán és Miskolcon tartózkodó ifjúságán kívül megjelentek a helyi tanintézetek és kulturális tanintézmények képviselői is. Koporsójánál tanári érdemeit kegyeletes gyászbeszédében *Molitor* Gusztáv intézeti igazgató méltatta.

Nemes emlékét kegyeletes szeretettel fogjuk megőrizni!

Lehoczy Egyed.

EGYESÜLETI ÉLET.

Októberi taggyűlés. — Jegyzőkönyv a T. I. T. O. Egyesületének 1938. okt. 17-én a VII. ker. áll. tanítónőképző-intézetben megtartott taggyűléséről. Jelen vannak: *Padányi-Frank* Antal dr. elnöke mellett: *Molnár* Oszkár, *Grynaeus* Ida, *Barabás* Endre, dr. *Jelitainé* Lajos Mária dr., *Medgyesi* Zsófia, *Ruisz* Márta, *Mógerné* Küzdy Ilona, *Hortobágyi* Tibor, (Cinkota), dr. *Csada* Imre, *Sebestyén* Erzsébet, *Kaposi* Károly, özv. dr. *Gerencsér* Istvánné, *Szombor* Imréné, *Wilsch* Ludovika, *Szarvath* Karitász, *Kóky* Ladislaa, *Schmidt* M. Nóra, *Kerner* M. Lucia, *Kerny* Jolán, (Zsámbék), M. *Richter* M. Sarolta, M. *Lorenz* M. Antónia, *Csere* Beáta, *Kőhalmy* Ancéta; *Mária* Stella nővér (Szeged); *Lajos* Éva, *Gerencsér* Anna, *Pataky* Ilona, *Mácsay* Károly, *Lux* Gyula, dr. *Mesterházy* Jenő, *Frigyes* Béla, *Sáfrán* Györgyi, *Kozma* Béla dr., *Jankovits* Miklós dr., *Horváth* B. Kristóf (Szeged); *Bertalan* István dr., *Kalmár* Elek ny. főigazgató, *Mérda* Aliz nővér (Debrecen); *Erdélyi* Olga.

Padányi-Frank Antal dr. üdvözlö az 1938/39. év első taggyűlésén megjelenteket. Szükségét érzi, hogy néhány szóval megemlékezzék nemzeti életünk ma legégetőbb kérdéséről, a Felvidék felszabadításáról. 20 éve szenvednek szörnyű rabságot magyar testvéreink. A világ eseményei azonban úgy alakultak, hogy már bízhatunk az igazság meghallgatásában és győzelmében. A 20 esztendei szenvedés után egy kis fény sugar erősíti bennünk a hitet. Most minden magyarnak segítenie, cselekednie kell. A tképzők tanárainak is készen kell állaniok hazájuk szolgálatára. Meggyőződése, hogy ez a tanárság kiveszi részét a reá váró feladatokból. A feladatvállalás, a segítség lehet anyagi és szellemi természetű. Zászlókat, nemzeti színű szalagokat juttatunk a felszabadulóknak, segítünk a nyomor-

gokon anyagi erőnkhez képest. De állandóan gondoljunk a Felvidékre, mindig azon töprengve, mit tehetnénk még értük. Most, ezekben a lelkes napokban, fokozottan éreztessük ifjúságunkkal magyarságunkat, buzdítsuk őket önkéntes szolgálatokra. Ma ez könnyű feladat, mert a fiatal szívekben ég a lelkesedés. Ma egy nap alatt több eredményt érhetünk el, mint máskor hónapok alatt. Most sokkal elevebben érezzük, hogy egyek vagyunk, egy sorsközösségben élünk. Mindenütt cselekvő szeretettel közre kell működnünk. Elnök jelenti, hogy ebbe a gondolkörbe kapcsolódó indítványt nyújtott be *Erdélyi Olga* tagtársunk. Indítványában a felvidéki magyar iskoláknak és tanítóknak könyvekkel ellátására hívja fel lelkes szavakkal egyesületünk tagjait. Elnök az indítványt felolvastatja. (Az indítvány lényegét az alább következő II. számú felhívás tartalmazza.)

Elnök meggyőződése, hogy az indítvány minden intézetben visszhangra fog találni. Az indítványt tevő utalt a nehéz helyzetre, de ő azt mondja, lehetne életünk még nehezebb is, hazánk még mindig várhat tőlünk áldozatokat. A titkárt megbízta az indítvánnyal kapcsolatos előterjesztések megszövegezésével. A megnagyobbodó Magyarország boldog reményével, a jogos kívánságainkat kifejező „Mindent vissza” felkiáltással üdvözli és megnyitja a taggyűlést.

Barabás Endre ny. főig. tartott felolvasást *Az elszakított magyarsággal való kultúrkapcsolataink* címen. (Eöadását folyóiratunk ezen számában közöljük.)

Az előadáshoz hozzászólottak:

Padányi-Frank Antal elnök meghatott lélekkel hallgatta az előadást. Minden szava most még fokozottabb mértékben szólt lelkünkhez. Az egész előadás maga nem szó, hanem a legszebb hazafias tett, hatására másoknál is meg kell indulnia a tettek. Ennek az előadásnak legyenek következményei. Már most itt mindnyájan, azután minden intézet határozza el, hogy cselekedni fog. Határozottan nyilatkozzanak és jelentsék, hogyan akarnak ebben a munkában részt venni. De számoljanak is be évről-évre arról, amit tettek. Tartsunk ismételt előadásokat az Egyesületben arról, mi történt e tekintetben a Csonka-Hazában. Mennyivel jutottunk előbbre. Az Egyesület mindjárt tette határozza el magát. A Tanárok Házában levő vendégszobát felajánlja díjtalanul néhány napi megszállásra a megszállott területről érkező tanítóképző-intézeti tanároknak. Felkéri *Jaloveczky Péter* házalapkezelőt, szerkesszen egy erről szóló értesítést, amelyben a megszállt területi intézeteknek határozatunkat tudomására hozzuk. Az egy vendégszoba kevés. Az intézetek is lássák szívesen az érkező kollégákat. A velük való találkozás öröm és termékeny gondolat-kicserélődésre ad alkalmat. Ismételt akarunk az elhangzott kérdésről hallani, tudni akarjuk, mit tettünk magyar testvéreinkért. Egy intézet sem vonhatja ki magát ebből a tevékenységből.

Lux Gyula dr. mélyen megindult szívvel fogadja az elhangzott előadást. Minden szava a lelkiismeretünkhöz szól. Be kell látnunk, hogy e téren sokat mulasztottunk. Más népek régóta és hathatósan tevékenykednek így. Külön intézményeket létesítettek külföldön élő fajtestvéreik összekapcsolására. Ilyen intézmény létesítéséhez mi ma szegények vagyunk, de olyan légkört kell teremtenünk, amely végül is követelni fogja egy ilyen intézmény létesítését. Ennek a légkörnek megteremtéséhez viszont éppen mi, tanárok az ifjúságon keresztül a legerősebbek vagyunk. Gondolkozzék rajta minden intézet, hogyan lehetne ilyen intézményt létrehozni? Megvan a Magyarok Világszövetsége, de azt kell látnunk,

hogy ennek ülésein a vezetőkkel együtt mintegy 22—23 ember volt jelen. Ennek az a magyarázata, hogy a kérdés nincs kellőképen megszervezve. Ezért kell szervezet, intézmény, mely anyagi eszközökkel rendelkezik. Emberek kellene, akik egész életüket csak ennek a munkának szentelik. Akiknek ez a hivatásuk. Törekedjünk arra, hogy a magyar társadalmat megindítsuk, áldozatra bírjuk. Gondolnunk kell az ideérkező külföldi magyarok elhelyezésére. Az ittartózkodás számukra súlyos anyagi gond. Ajánljunk fel számukra lakást és ellátást. Jelentkezés alapján vegyük nyilvántartásba, kik hajlandók 2—3 napra ideérkező kartársakat vendégül látni. Minden külföldön élő magyar fontos. Ma még nehéznek látszik a valúik való kapcsolat felvétele, de történelmi szükségszerűség, hogy minden államban a jobb belátás fog győzni, megszűnik a rideg elzárkózás. Az ősi népi erők mindenütt fellépnek természeti jogaikkal.

Özv. dr. Gerencsér Istvánné szerint munkánk megindulása előtt járjunk utána, milyen egyesületek foglalkoznak már a kérdéssel. Osszuk meg a munkát. És így mindennel törődhetünk. A Magyar Nemzeti Kör, annak különösen női ága pl. munkálkodik a magyarokkal való kapcsolatok megteremtésén. De más egyesület is. Így pl. tudja, hogy ideérkező magyar diákok elszállásolása, vendégüzlátása megszervezett dolog. Az érkező magyar fiúkat kézről-kézre adják. — Támogassuk kisebbségi sorsban élő testvéreink folyóiratait. Cikkeket állandóan kérnek. Legyünk munkatársaik.

Sebestyén Erzsébet: összeköttetést tart fenn a külföldi magyar ifjúsággal a Magyar Ifjúsági Vöröskereszt is, főleg a kanadai és francia magyarokkal. Ezeknek különösen nehéz a helyzetük magyarságuk szempontjából, mert már nem tudják hazájuk nyelvét. Már az első nemzedék is elfelejti, ha hosszabb ideje künn él, de a második már szegényli is anyanyelvét. Kellene, hogy minden növendékünknek legyen külföldi nyelvtestvére, akivel levelezést tart fenn. Ezekkel a magyarokkal ma már csak a nyelv az egyetlen összekötő kapocs. A levelezés megszervezésében a magyar nyelv tanárának volna hálás szerepe. Ébresszen kedvet erre a levelezésre a tanítványok között. Adja ki dolgozatul kedves, meleg, testvéri hangú levelek megfogalmazását. Az ilyen közvetlen levelezés igazán értékes.

Jankovits Miklós dr. szerint konkrét tennivalóink közé tartoznék az utódállamok népoktatásügye fejlődésének megismertetése ifjúságunk előtt. Foglaljuk könyvbe, írjunk róla cikkeket, s terjesszük tanítványaink között. Ismerjük meg és ismertessük a megszállt területi tanítószolgálat folyóiratait. Egyet-egyét állandóan járassunk, hogy érezzék irántuk való állandó érdeklődésünket.

Mácsay Károly: Barabás főigazgató mai előadása horizontális kitágítása Déván megkezdett munkásságának. Már akkor nevelte tanítványait a nép igaz, mély ismeretére és szeretetére. Kivitte őket a falura, tanyára. A tanítójelölt ott láthatta a nép életfeltételeit, de láthatta a maga jövőendő életkereteit és feladatait. Most, hogy segíteni akarunk, szűkebb feladatra szorítsuk figyelmünket és tegyük fel magunknak a kérdést: a magyarnyelvű tanítóképző-intézetek tanárait ismerjük-e, mit tudunk róluk, kik vannak ott a megszállt területen? Nagyon kevésről tudunk, a munkájukról is alig. Pedig, ha velük megtaláljuk az összeköttetést, rajtuk keresztül tanítványaikon is tudnánk segíteni. Domokos Pál Pétereket kellene nevelnünk az ottani tanítójelöltekből a magyarság megtartására. Amit az előadásban említett gyám-társaságok végeznek, gyönyörű munka. Milyen főlemelő gondolat volna, ha nálunk is a növendékek adnák ösz-

sze évről-évre a szükséges pénzt tehetséges társuk továbbtanulására. Az öt év alatt összegyűlt összeg odaítéléséről azután az osztály a tanári testülettel együttesen dönthetne. Az östermelő lakosság gyermekei nagyon kevés számban szerepelnek az egyetemen. Minden intézetnek egy-egy gyámgyermekének kellene lennie.

Dr. Jelitainé Lajos Mária dr.: a megszállott területiek anyagi segítyezése szükséges. Az ott élő magyar úriosztály oly szegény, hogy nem tudja gyermekeit taníttatni. A segítségnek egyik módja volna az is, menjünk nyaralni Erdélybe és ne szállókba menjünk, hanem magyar úri-családokhoz. Ezt a gondolatot szervezzük meg tanítványainkon keresztül a magyar társadalommal is. Aki nyaralni megy, az lakjék szegény magyarnál.

Grynaeus Ida: a levelezés megteremtése nehéz. Intézetének növendékei a székelyudvarhelyi leányokkal akartak levelezni. De maga az ottani tanári testület kérte, hogy ezt egyelőre ne tegyék, mert esetleg nekik bajuk lehet belőle.

M. Richter M. Sarolta: az Angolkisasszonyok Sancta Maria leányliceuma és tanítónőképzője növendékei a csallóközi magyar testvéreik számára 3000 nemzetiszínű kokárdát készítettek és lelkes hangulatban lefolyt hazafias ünnepség keretében adták át azokat *dr. Marcell Mihálynak*, a főiskola igazgatójának, aki szülőföldje felszabadulásakor viszi majd át a magyar leányszívek ajándékát. Indítványozza, nem lehetne-e az év végén a jó tanulók számára jutalomkönyveket a felvidéki magyar gyermekek kezéhez juttatni olyképen, hogy a megjutalmazott növendékek maguk mondjanak le a jutalomról és ajánlják fel az ajándékot. Helyette kis nezetiszínű zászlócskát kapnának ezzel a felirattal: Aldoztam a Felvidékért.

Barabás Endre úgy gondolja, hogy az államok közti bizalmatlanság megszűnésével a levelezésre is lehetőség nyílik. A levelezés a jövőendő nemzedék tagjait mint rokonokat kapcsolná egymáshoz. Lehetne csinálni dolgozatversenyt, s a legjobban sikerült levelet kellene elküldeni.

Padányi-Frank Antal dr. felkéri *Mesterházy Jenő* főtitkárt, fogalmazzon meg egy felhívást az egyes tanítóképző-intézetekhez és a tagtársakhoz. Hívjuk fel ebben jelentkezésre azokat a tagtársakat, akik hajlandók megszállt területi tagtársakat néhány napra vendégül látni. Az Egyesület a jelentkezőket nyilvántartja, s az érkező vendéget a megfelelő helyre utalja. Ugyancsak felkéri a főtitkárt, hogy szerkesszen egy felhívást az intézetekhez. Szólítsuk fel az intézeteket és testvéregyesületeket, csatlakozzanak mozgalmunkhoz és közöljék velünk, milyen munkával óhajtanak résztvenni az elszakított magyarsággal való kultúrkapcsolatok megteremtésében. A felhívást folyóiratunkban közöljük, s abban arra is utalunk, hogy aki gondolatokat keres, az olvassa el ennek a gyűlésnek a jegyzőkönyvét. A javaslatokat eljuttatjuk *Barabás* főigazgató úrhoz. Ő legyen ennek a mozgalomnak továbbra is megfigyelője, ébrentartója. Felkéri *Lux Gyula* igazgató urat arra, tanulmányozza, mely egyesületek foglalkoztak és mily módon az elszakított magyarsággal való kapcsolatok kiépítésével. Igyekezni fogunk ottani magyar testvéreink között folyóiratunkat is elterjeszteni. A megszállt területiek vendégül látásában feladat vár a szerzetesnővérekre is. Szerzetes kartársakat csakis ők láthatnak vendégül. Az előadásért és hozzászólásokért hálás köszönetet mond. Az előadó szívükből beszélt.

Több tárgy nem lévén, az elnök az ülést bezárta. *Padányi-Frank Antal dr. s. k. elnök, Erdélyi Olga s. k. titkár.*

Felhívások idegenben élő kartársainkkal kapcsolatok létesítése végett. — I. Mélyen tisztelt Igazgató Úr(nő)! Kedves Tagtársunk! — A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete okt. 17-i taggyűlésén Barabás Endre c. főigazgató olvasta fel a megszállott területekkel való kultúrkapcsolatainkról szóló tanulmányát. Ennek elhangzása után élénk vita indult meg, melynek eredményeként egyesületünk elhatározta, hogy a legszélesebbkörű mozgalmat indítja e kultúrkapcsolatok minél erőteljesebbé tételére. Ennek egyik eszköze lenne az is, ha tagtársaink áldozatkészsége a megszállt területeken élő tanítóképzőintézeti kartársaink érdekében odáig terjedne, hogy néhány napra teljes ellátást biztosításával őket vendégül fogadná. Egyesületünk elhatározta, hogy bpesti házukban szívesen látjuk a megszállt területekről fővárosunkba felránduló kartársainkat, de itt legfeljebb csak szállást kaphatnának. Vidéken még ezt is csak úgy biztosíthatnánk, ha tagtársaink őket vendégül elfogadnák. Nem valószínű, hogy megszállt területen élő kartársaink vidékre is elrándulnának, de feltehető, hogy a vendéglátás szíves felajánlása kedvet ébresztene bennük, ha másra nem, arra, hogy személyi kapcsolatokat teremtsenek velünk. Éppen ez lenne a célja vendéglátási készségünknek és e mellett annak bizonyítása, hogy nemcsak szavakkal hangoztatjuk szeretetünket és ragaszkodásunkat nehéz helyzetben lévő kartársainkkal szemben, hanem szeretettől áthatott cselekvéssel.

Felkérjük tehát a mélyen tisztelt Igazgató Urat, Úrnőt, szólítaná fel tanítóképzőintézeti kartársainkat ezen mozgalmunk támogatására és közölné velünk mielőbb azok névsorát, akik hajlandók lennének a karácsonyi, húsvéti vagy nagyvakációban vendégül látni kartársainkat (esetleg máskor is) és mennyi időre, mikor és hány napra? Ha valamelyik kartárs — kartársnő kikötné, hogy mily megszállott területről vagy városból látna szívesen vendéget, azt is kérjük jelezni, hogy e szerint oszszuk be majd azokat, akik esetleg értesítésünkre hajlandók is lesznek igénybevenni a felajánlott vendégszeretetet. Mert nem valószínű, hogy felajánlásunk nyomán is nagyobb felénk irányuló vendégjárás lenne (hiszen sajnos, nincsenek sokan magyar kartársaink és kartársnőink a megszállt területeken), azért arra kérjük az Igazgató Úron, Úrnőn keresztül az összes tanári testületeket, hogy szeretettel és készséggel igyekezzenek mozgalmunk eredményességét biztosítani. Együttal arra kérjük még a mélyen tisztelt Igazgató Urat, Igazgató Úrnőt, szíveskedjék minket arról is értesíteni, hogy az intézet tanártestülete milyen munkával óhajtana résztvenni az elszakított magyarsággal való kultúrkapcsolatok megteremtésében? Erre vonatkozólag sok értékes gondolatot vetett fel Barabás Endre igen tisztelt tagtársunk elhangzott tanulmányában, amely közlőnyünk novemberi számában jelent meg legutóbbi taggyűlésünk jegyzőkönyvével együtt, melyek elolvasását szeretettel ajánljuk az igen tisztelt kartársak és kartársnők figyelmébe.

Felkérjük a különböző apácarendek vezetőit is (amennyiben megtehetik), hogy szíveskedjenek a maguk hatáskörében értesíteni a megszállt területek hasonló rendjeit, hogy intézetükben szívesen látják vendégül a rend tagjait, oktatóit és gondoskodnak bizonyos ideig való ellátásukról is.

Mélyen tisztelt Igazgató Úrnak, Úrnőnek előre is köszönve fáradozását és szíves választát, maradunk sok sikert remélve

Budapest, 1938. okt. 25. — hazafias üdvözlettel: *Padányi-Frank* Antal dr. s. k. elnök, *Mesterházy* Jenő s. k. főtítká.

II. Magyar Kartársaink! — A megszállás keserves 20 esztendeje alatt ellenségeink mindent elkövettek, hogy a magyar szívekből kiirtsák a nemzeti érzést. Különösen tervszerű elszántsággal vetették magukat az iskolákra, hogy a gyermeki lelket már zsenge korában megfoghassák és a felnövekvő nemzedék fajától, történelmi multjától idegen eszme híve és harcosa legyen. A tanításnak még a magyar tannyelvű iskolákban is anyagában, tartalmában az idegen állmi és nemzeti szempontokat kellett képviselnie. A történelem, irodalom, földrajz és néprajz, gazdasági és társadalmi ismeretek az idegen nép dicsőségét zengték, annak kellemességét árasztották, és durva hamisításokkal gondoskodtak arról, hogy a magyar gyermek ne ismerje meg hazája dicső multját, fajtája lelkületét. Jól tudták, hogy ez a megismerés egyet jelent a magyarság tudatában az örökre szétszakíthatatlan együvé-tartozás felismerésével.

Gondolnunk kell tehát arra, hogy a visszakerülő magyar ifjúság az iskolákban azonnal megismerje magyar hazája történetét, földjét, népét. Támogassuk hatóságaink erre vonatkozó intézkedését azzal, hogy tan-könyveket, irodalmi, földrajzi és más, a magyar nép életét, művészetét ismertető könyveket juttatunk el az iskolák szegénysorsú tanulóihoz és tanító-tanártestületeihez.

A Tanítóképzőintézeti Tanárok Orsz. Egyesülete elhatározta, hogy felszólít minden tanítóképző-intézetet, hogy tanárai, tanítóképzői és gyakorló iskolai növendékei között indítson mozgalmat a felvidéki iskolák gyermekeinek és a tanítói könyvtáraknak könyvekkel való megsegítésére.

Szeretettel felkérjük testvéregyesületeinket is, tegyék magukévá ezt a gondolatot. Érezzék meg benne a nemzeti és szociális segíteni akarás szellemét és csatlakozzanak mozgalmunkhoz.

A tanárok, tanítók a tanári és tanítói könyvtárak számára, iskolájuk növendékei pedig a szegénysorsú tanulóifjúság számára gyűjtsenek könyveket vagy pénzt könyvek beszerzésére. A jobbmódú tanulók egyénként is hozhatnak adományokat, a szegényebbek legalább közös erővel osztályonként egy-egy könyvet ajándékozzanak. Érezze meg ebben a szeretettel és sokszor erőfeszítéssel hozott áldozatban a visszakerülő ifjúság, milyen vágyódással és testvéri érzéssel vártuk visszatérésüket.

Súlyos idők járnak felettünk, a magyar társadalom, főként a magyar tanárság már sokszor hozott áldozatot. Ne tagadjuk ezt meg most sem, mikor a szebb és jobb magyar jövőt építhetjük.

Hazafias üdvözléssel: *Padányi-Frank* Antal dr. s. k. elnök, *Erdélyi* Olga s. k. titkár.

I R A T T Á R.

Szabályzat a líceumok tanulói által fizetendő díjakról. — 1. A díj-összegek. — 1. §. A tanulók felvételi díjat, továbbá egyesített tan- és fenntartási díjat fizetnek. Felvételi díj címén a tanuló 8 P-t fizet. A jeles és jó előmenetelű hadiárva és hadigyámoltak felvételi díjat nem fizetnek.

2. §. A tan- és fenntartási díj együttes összege évi 100 P. A jeles és jó tanulmányi előmenetelű hadiárva és hadigyámoltak tandíjat és fenntartási díjat nem fizetnek.

3. §. További rendelkezésig a Tanítóképzőintézeti Tanárok Háza céljaira tanulónkint —80 P, a Magyar Vöröskereszt Egyesület Központja szá-

mára tanulónként —20 P járulék szedhető. A hadiárvák és hadigyámoltak e járulékok fizetése alól mentesek.

A fenti díjakon és járulékokon felül a tanulókra sem a felvételnél, sem a tanév folyamán semmiféle címen díjak vagy járulékok kötelezőleg ki nem róhatók.

2. A *díjkezdvezmények*. — 4. §. A megfelelő viseletű és előmenetelű tanulók, ha atyjuk (gyámjuk) anyagi helyzete ezt megokolta teszi, ráutaltságukhoz mérten s az alábbiakban megállapított százalékos keretek között az egyesített tandíj és fenntartási díj kirovása tekintetében díjkezdvezményben, illetőleg mentességben részesülnek. A díjkezdvezmény 3 csökkenő fokozat szerint adható. Az első fokozatú díjkezdvezményes 80.—, a második fokozatú 60.—, a harmadik fokozatú 40.— pengőt fizet. A példás viseletű, általános jeles előmenetelű és teljesen szegény tanulók, amennyiben a felvett tanulók 12%-ában megállapított kereten belül a hadiárvák és hadigyámoltak után (l. 2. §.) még férőhely áll rendelkezésre, teljes díjmentességben részesíthetők.

Az elsőfokú kedvezményben oly legalább elégséges előmenetelű tanulók részesíthetők, akiknek a magasabb osztályba való felvéteinél figyelembe veendő tantárgyak közül legalább háromból jeles, vagy jó osztályzatuk van. A második- és harmadfokú kedvezményben a legalább általános jó előmenetelű tanulók részesíthetők. A tűzharcosok gyermekeit — legalább általános jó tanulmányi előmenetel esetében — egyenlő feltételek mellett elsőbbségben kell részesíteni.

Nem részesíthető díjkezdvezményben az a tanuló, aki elégtelen osztályzatot kapott, illetőleg aki javítóvizsgálat alapján vétetett fel, továbbá az a tanuló, akinek magaviselete nem minősült legalább jónak. Nem kaphat díjkezdvezményt, akinek atyja (gyámja) az évi 100.— P díjat nyilvánvalóan nehézség nélkül megfizetheti.

5. §. A díjkezdvezményt és mentességet a tanári testület ítéli oda a tanév tartására. Ha a mentességet, illetőleg díjkezdvezményt élvező tanuló a januári osztályozó értekezlet eredménye szerint kedvezménye feltételeinek többé nem felel meg, a tanév második felére a megfelelő magasabb díjtételű helyre sorozandó be, illetőleg teljes díj fizetésére kötelezendő.

6. §. A teljes díjat fizetők, valamint az egyes kedvezményfokozat szerint díjkezdvezményben részesíthetők arányszámát az alábbi táblázat tünteti fel. Az I. százalékfokozatú iskolák közé a fiúliceumok, a II. százalékfokozatú iskolák közé pedig a leányliceumok tartoznak.

A két százalékfokozat szerint

	az I. a II. százalékfokozatú iskolákban		
teljes díjat (100 P) fizet a tanulónak legalább		14%-a	25%-a
1. fokozatú díjkezdvezményt (80 P) nyerhet a tanulók		32%-a	35%-a
2. fokozatú díjkezdvezményt (60 P) nyerhet a tanulók		26%-a	16%-a
3. fokozatú díjkezdvezményt (40 P) nyerhet a tanulók		16%-a	12%-a
Díjmentességet nyerhet a tanulónak legfeljebb		12%-a	12%-a
		100%	100%

7. §. Az egyes kedvezményfokozatok férőhelyeinek száma a fenti százalékos arány szerint állapítható meg. A három kedvezményfokozat számára rendelkezésre álló férőhely csak abban az esetben növelhető, ha a következő, alacsonyabb díjtételű kedvezményfokozat, vagy mentesség férőhelyei megfelelő folyamodók hiányában nem tölthetők be. Ebben az eset-

ben ugyanis az itt üresen maradt helyek számával a legközelebbi magasabb díjtételű fokozat férőhelyeinek száma növelhető.

8. §. A tanév közben iskolából átlépő tanulókat a tanári testület átmenetileg a félév végéig olyan mértékű díjkedvezményben részesítheti, amennyiben viseletük, tanulmányi előmenetelük és anyagi ráutaltságuk alapján a félév elején részesítette volna.

9. §. A díjkedvezmény, illetőleg a mentesség csak szabályszerű (bélyegmentes) folyamodási nyomtatványon előterjesztett kérelemre adható. A kérvények szeptember hó 15-ig, illetőleg február hó 10-ig nyújthatók be.

10. §. A hadiárvak és hadigýmoltak mentességre való igényjogosultságukat az 1933. évi VII. t.-c. értelmében a felvételkor a hadigondozási igazolvánnyal tartoznak igazolni.

11. §. A díjkedvezményért benyújtott folyamodványokat az osztályfőnökök veszik át. Az osztályfőnök, az igazgató és a díjkezeléssel megbízott tanár a folyamodványokat előzetesen megvizsgálják a díjkedvezményben részesítés és a ráutaltság megokolására előadottak megbízhatósága szempontjából. Ha valamely folyamodványon a felvétel alapjául szolgáló bizonyítvány érdemjegye megjelölése, vagy más adat nem látszik hitelt érdemlőnek, az igazgató köteles a folyamodót felhívni, hogy pótlólag záros határidőn belül hatósági bizonyítványt mutasson be. Amennyiben a folyamodó a hatósági bizonyítványt nem mutatná be, vagy ebből az tűnnék ki, hogy a folyamodó a tanári testületet megtévesztette, gyermeke (gyámoltja) részére díjkedvezmény nem adható.

12. §. A díjkezelő tanár, mielőtt a folyamodványokat jegyzékbe foglalná, a tanulók érdemessége tekintetében tájékoztatást kér az osztályfőnököktől s ezek meghallgatása után a tanulókat abban az érdemességi sorrendben vezeti jegyzékbe, amelyben javaslatát a tanári értekezleten előterjeszti. Az érdemesség megállapítása a felvétel alapjául szolgáló bizonyítvány érdemjegyei szerint történik. Az általános jeles, az általános jó és végül a még díjkedvezményben részesíthető elégséges tanulók kérvényei a jegyzékben külön-külön (A, B, C) alapsoportokban vezetendők be.

13. §. A tanári testület szeptember hó második felében és február hó közepén díjkedvezmény-megállapító értekezletet tart. Ezen a díjkezelő tájékoztatja az értekezletet arról, hogy a szabályzat értelmében hány férőhely áll rendelkezésre a mentesség és különböző fokozatú kedvezmények számára. A férőhelyeket a százalékfokozat arányszámai szerint az értekezlet napjáig felvett tanulók létszámából kell kiszámítani.

14. §. Az értekezlet először a díjmentesség férőhelyeinek betöltését tárgyalja, azután a legnagyobb kedvezményt nyújtó, majd az egymásután következő, kisebb kedvezményt nyújtó fokozatok férőhelyeinek betöltése tárgyában határoz. A megfelelő folyamodók hiányában be nem töltött férőhelyeket a közvetlenül következő kisebb kedvezményt nyújtó fokozat férőhelyeihez bővítés képen hozzá lehet adni.

15. §. Az érdemesség és az anyagi ráutaltság sorrendjének megállapításában, továbbá a kedvezmények és a mentesség odaítélésében a tanári testületnek a tárgyilagosság és a nemzeti közérdek biztosítása céljából a legnagyobb körültekintéssel kell eljárnia. A jeles és a jórendű, valamint a még díjkedvezményben részesíthető elégségesrendű tanulók külön-külön tárgyalandó csoportján belül az anyagi ráutaltság nagyobb mértékét kell a sorrend megállapításánál döntőnek tekinteni. Az anyagi ráutaltság mérlegelésénél különös figyelemmel kell lenni a gyermekek számára és arra a körülményre, hogy a gyermeknevelési terhek a szülők keresetéhez vagy jövedelméhez mérten mennyire indokolják a kedvezmény nyújtását.

16. §. A tanári testület díjkezdvezményt megállapító határozata ellen fellebbezésnek helye nincsen. A díjkezdvezmény tárgyában hozott határozat a főnévkönyvbe és a tanulmányi értesítőbe bevezetendő.

17. §. A tanári testület a díjszabályzatban megállapított százalékos keretekhez feltétlenül ragaszkodni köteles. Ha a tanári testület a kedvezményfeltételeket vagy azt a rendelkezést, amely szerint kedvezmény csak a kétségtelenül ráutalt szülő gyermekeinek adható, figyelmen kívül hagyja, végül, ha a megengedett százalékos kereteket túllépi, az igazgató fegyelmi felelősség mellett köteles a jegyzőkönyvet a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez jelentés kíséretében azonnal felterjeszteni.

18. §. A díjkezdvezmények és a mentesség adományozása tárgyában hozott értekezleti határozatból három hitelesített másodpéldány készítenendő. Ezek közül egy példány a tanulók osztályonkénti létszámát, a férőhelyeknek fokozatszerinti számát és a nyújtott kedvezmények (és a mentességek) fokozatok szerinti számát feltüntető kimutatással együtt négy napon belül közvetlenül felküldendő a vallás- és közoktatásügyi minisztérium illetékes számvevőszéki osztályának. A határozat egy példánya ugyancsak négy napon belül az intézet hirdetőtábláján kifüggesztendő, a harmadik példány pedig a részletes kimutatáshoz annak állandó mellékleteként hozzáfűzhető.

19. §. Azokat a tanulókat, akik a januári osztályozó értekezlet eredményei szerint nem felelnek meg többé a mentesség- vagy kedvezményfokozatuk feltételeinek, a februári díjkezdvezménymegállapító értekezlet áthelyezi abba a fokozatba, amelynek az illető tanulók a feltételek szerint még megfelelnek, tekintet nélkül arra, hogy ebben a kisebb kedvezményt nyújtó fokozatban van-e betöltetlen hely vagy nincs. Az első félévben díjkezdvezményt élvező tanuló, ha a januári osztályozó értekezlet eredményéhez képest kedvezményben többé nem részesíthető, a második félévben a teljes tandíjnak megfelelő részleteket köteles fizetni. A januári osztályozó értekezlet azt is megállapítja, hogy február közepén hány kedvezményes hely kerülhet betöltésre. A betölthető férőhelyek számát az igazgató a fokozatok feltüntetésével a hirdetőtáblán a tanulókkal idejében közölni tartozik.

3. A *díjak befizetése*. — 20. §. A tanulók a felvételi díjat az igazgató kezéhez fizetik, aki azt a beírások után az intézet letéti csekkszámlájára befizeti. A tanulók a tanári testület által megállapított és kirótt tan- és fenntartási díj együttes összegét 5 egyenlő részletben: október, november, január, március és április havában, e hónapok ötödik napjáig tartoznak postatakarékpénztári csekkklapon befizetni.

21. §. A díjak a díjkezelő által az esedékesség előtt 8 nappal hivatalból és díjtalanul kiosztott befizetési lapok felhasználásával postatakarékpénztár útján fizetendők. A befizetési lapokat a szükségnek megfelelően a vallás- és közoktatásügyi minisztérium számvevőszégtől írásban kell igényelni.

22. §. A díjkezelő a befizetési lap Értesítő részében „az összeg rendeltetése” szövegnél már a kiosztás előtt sajátkezüleg felírja a tanuló nevét, osztályát, a díjfizetés részletének számát és a fizetendő összeget. A befizetési lap többi rovatát a tanuló, vagy szülő (gyám) tölti ki, és ugyanő a díjat postán befizeti. A postahivataltól visszaadott elismervényt, mely a díj befizetésének igazolására szolgál, a tanuló köteles megőrizni és a díjkezelőnek felszólításra bemutatni.

23. §. A díjrészletek befizetésének záros határidejét köteles az igazgató az intézet hirdetőtábláján kifüggeszteni, valamint a hirdetőkönyvben a tanulókkal közölni. A díjfizetésre a tanulók figyelmét az osztályfőnökök-

nek is fel kell hívni, Nem helyben lakó szülőknek a csekkbefizetési lapot a díjkezelő postán küldi meg.

24. §. A díjkezelő köteles a befizetés határidejét követő 10 napon belül a befizetéseket ellenőrizni és a hátralékosok névsorát az igazgatónak átadni. Az igazgató a hátralékosokat záros határidő kitűzése mellett kötelességükre figyelmezteti.

25. §. Azt a tanulót, aki az esedékes díjat figyelmeztetés dacára sem fizette be, az igazgató a tanulók közül haladéktalanul törölni és erről a szülőt írásban értesíteni köteles. Az ily módon törölt tanuló az előadásokat nem látogathatja s újabb felvételre csak a hátralék kifizetése után jelentkezhetik.

26. §. A postatakarékpénztár útján befolyt díjak ellenőrzése és elszámolása a középiskolák tanulói által fizetendő díjakról kiadott szabályzat (1759. eln. 1933. sz. VKM. rendelet, mely megjelent a vallás- és közoktatásügyi minisztérium által kiadott Hivatalos Közlöny 1933. évi 11. számában és a Budapesti Közlöny 1933. június 4. számában) 28-tól 36-ik §-ában megállapított módon s az ott található nyomtatványminták szerint történik.

27. §. A líceumok felvételi, tan-, fenntartási díja az intézetben még működő tanítóképzőintézeti osztályok tanulóitól szedett díjaktól elkülönítve kezelendő s ily vonatkozású ügyei külön értekezleteken tárgyalandók. (111.111—1938. IX. ü. o. sz. vkm. rendelet.)

I R O D A L O M.

Loczka Alajos: *A művelődés útja Amerikában.* Az iskola-rendszer vizsgálata. 340 lap. Budapest, 1937.

Amerika minden európai ember tudatában élénk színeződéssel él. Vagy szertelen bámulattal, vagy egyoldalú aláértékeléssel nyilatkoznak róla. Kevesen tudják, hogy Amerikában is kicsi az igazán szerencsések száma. De viszont az is ismeretlen a bírálók jórésze előtt, hogy a múzeumok és a könyvtárak a gyárak, üzletek zárórája után megtelnek tanulni-vágyó emberekkel, s a vándortanító autójával és könyveivel az erdőben is felkeresi a favágót és gyermekeit, mert ott is hozzá akarja segíteni a művelődéshez.

Európai részről az amerikai kultúrát érik a legerősebb bírálatok. Gyökértelen, materialista, hasznossági elvektől áthatott, mechanizált kultúrának tartják. Ezzel szemben az európai kultúreszmény mélyebb, lelkibb, harmónikus teljes.

Loczka könyvének elolvasása után sok minden más megvilágításban áll előttünk és tárgyilagosan ki kell jelentenünk, mi is tanulhatunk Amerikától. Ha nem is kultúrájuk tartalmát, hanem azt a vérré vált szociális és önfeláldozó szellemet, amellyel kultúrájukat „megteremtették.”

A könyv iskolapéldája lehet hasonló, más népek művelődési útját, iskolarendszerét tárgyaló műveknek. Tárgyi része alapos, pontos, bibliografiája gazdag; de nem marad adósunk az amerikai művelődés lelkének, sajátos szellemiségének, feszítő erejének rajzával, megéreztetésével sem.

Megtudjuk, hogy az amerikai, életének legfontosabb szakaszát az iskolázásban látja. Tudásvágya ezres tömegekben hajtja még a felsőfokú oktatás intézményei felé is. Igaz, nem önzetlenül, mert a tudásban jövődő

boldogulása legerősebb fegyverét keresi és látja. De míg nálunk a beiskolázás oktatásügyünknek ma is súlyos problémája, Amerikában az iskola a demokrácia vívmánya és féltve őrzött büszkesége. Demokrácia, szabadság, boldogulás fő rúgói és motiválói azoknak a hatalmas erőfeszítéseknek, amikkel iskolarendszerüket létrehozták és sajátos jellegében kifejlesztették.

A demokrácia fejlesztette és tartja életben az egylétrás művelődési rendszert. A szabadság szelleme teremtette meg a tantárgyak keretében a szabad választás gazdag, szinte már meghökkentően sokszínű árnyalatait; a boldogulás vágya ösztönzi a tömegeket az ingyenes felsőfokú oktatás kitartó követelésére.

Az egész iskolarendszer, minden egylétrás jellege mellett is, kissé tarkán kavarodott képet mutat a szabad választás szinte teljes korlátnélkülisége miatt. Szilárd pontot képviselne ebben a szétágazásban a tanítóság és tanárság, de az ő kiképzésük és műveltségük is a legkülönbözőbb, elhelyezkedésük pedig legtöbbször esetleges. Az ő életük is küzdelmes, elfoglaltságuk igen nagymérvű. Szinte egész napjukat az iskolákban töltik, s őket sem kímélik a terhes, nyomasztó adminisztrációs munkától.

És mégis tanulhatunk Amerikától. Megtanulhatjuk, hogy az egyes közületek (városok, államok, szövetségi kormány) milyen hatalmas összegeket juttatnak az oktatásnak, s ezeket az áldozatokat szívesen, önként, saját jól átértett érdekeik tudatában teszik. Az iskolák növendékeik életét az iskolán kívül is a legnagyobb gonddal figyelik; az iskolánövér, az otthon látogató tanító, szerves együttműködésben szolgálják a gyermek testi és szellemi javát. A gyermeket mindenképpen igyekeznek iskolához juttatni. Vagy a vándortanító megy tanyáról tanyára, vagy a tanulót szállítják be autóval a központosított iskolába.

Az iskola a társadalom részéről a legnagyobb megbecsülésben részesül, de nem is lehet elszigetelt tényezője a község életének, hanem minden szellemi tevékenység középpontja. Neves pedagógusok is kívánják, hogy az iskola társadalmi tényező legyen és minden tekintetben forrjon össze a lakosok életével. Ott kell összevonni a község szellemi tevékenységét, s kívánják, hogy a tanító mindenben vezető szerepet töltsön be.

Oktatásuk céljaiban és eredményeiben inkább a lelki erők kiművelésére törekszenek. Az ismeretek mellett ügyességek és értékes lelki tulajdonságok meggyökereztetését akarják elérni, mint pl. probléma-megoldás, munkakészség, összpontosított figyelem, önálló tanulás, anyaggyűjtés és feldolgozás, helyes ítélőképesség. Mindig megvan az iskola céljai között a szabadidő felhasználására való nevelés is.

Iskolarendszerük egész fokozatában koedukációs. Nevelési ágályuk nincs, szerintük ebben az iskola csak a család és társadalom természetes berendezkedését követi. A leányoknak külön női felügyelőjük van, aki az anyahelyettes szerepét tölti be köztük. Hiszen a gyermek a tanítóval együtt úgyszólván egész napját az iskolában, egyik vagy másik munkateherben, vagy a könyvtárban tölti.

Módszereik sokfélék. A különféle plan-ok nálunk is ismertek. A szerző szerint az egész Unio az oktatásügy terén valóságos pedagógiai laboratóriumnak tekinthető. A leghabzárabb módszerektől a tankönyvhöz való szigorú kötöttségig minden árnyalat megtalálható. Kaliforniában a tanítónak esküt kell tennie, hogy a tankönyv tartalmát megtanította.

A tanulók előrehaladása félévenként történik. Ez és a szabad tárgyválasztás ténye, valamint a tanulók három csoportba osztása (gyenge, közepes, tehetséges) az iskola belső rendjét bonyolulttá teszik. Verejtékes munka ily körülmények között az órarendkészítés. Egy-egy többezer tanuló

iskola órarendje sokszor olyan, mint egy vasúti menetrend, s az igazgató szünidejének fele is eltelik készítésével.

Különös gonddal tanítják az angol nyelvet. Gyermekek, felnőttek beszédképességét, szép kiejtését, könnyed, önálló gyors kifejezési módját minden eszközzel fejlesztik. A történelem tanítását meglehetősen szűkre szabják. Tanulása nem állandóan kötelező.

Egészségügyi berendezésük mintaszerű. A tanítást minden tárgyban átjárja az egészség szem előtt tartása. De az iskola minden más ténykedése is odairányul, hogy a tanulóban felkeltse a törekvést környezetének és életmódjának egészségügyi megjavítására. Egészségi állapotukat az orvos figyeli. Az orvosi és legtöbb helyen a fogászati kezelés ingyenes. Az iskola-épületeket orvosok, mérnökök, pedagógusok bevonásával építik. A gyermekek számára külön ivópohár, jéggel hűtött ivóvíz, zuhanyozó, fürdő van minden iskolában. A legtöbb iskolának van uszodája is.

Amerika ama kevés államok közé tartozik, melyek hivatalosan is állami feladattá, nemzeti kötelességgé nyilvánították a gyermekek testi-lelki jólétéről, egészséges fejlődésének biztosításáról szóló gondoskodást. Ott született meg a Gyermekek Magna Chartája (The Childrens charter). A Magna Charta pontjainak végigolvasása mindenkit kell, hogy lelke mélyéig megérintse.

Népművelésük fejlett, változatos. A különféle esti tanfolyamok nemcsak a továbbképzést szolgálják, hanem pontértékkel is bírnak, ami aztán lehetővé teszi a magasabb iskolákba való beiratkozást is. Itt csak egyet említünk: az amerikanizáló tanfolyamot. Amerika ma már nem akar népek konglomerátuma lenni, hanem egységes, öntudatos, nemzeti érzéstől áthatott polgárságot akar. És sajátosságos, hogy a népek önrendelkezési jogának szülőföldjén nem ismerik el a kisebbségi jogokat. Amerika azt vallja, hogy aki amerikai földön él, az lelkében, nyelvében is legyen amerikai. Minden iskolától megkövetelik az angolnyelvű tanítást. A bevándorlóktól megkívánják, hogy az említett tanfolyamokon megtanuljanak angolul beszélni, írni, olvasni. Ezt a tanfolyamot még főiskolai végzettségű bevándorlóval is elvégeztetik.

Az itt elmondottak csak kiragadott mozzanatai a tartalmas, érdekes könyvnek. Nem törekedtem, nem is törekedhettem teljességre. Céлом főként az, hogy a megemlített érdekes tényekkel minél több pedagógus érdeklődését felébresszem Loczka könyve iránt. Minden olvasó sok tanulságot, értékes gondolatot nyerhet belőle.

Erdélyi Olga.

Közműveltség és nevelés. Waldapfel János válogatott dolgozatai. Studium R. T. Budapest, 1938. XI+324 l.

Bevezetést e válogatott dolgozatok gyűjteményéhez *Imre Sándor* írt. Szükséges ez az előszó, főleg azoknak, akik az újabb nemzedékhez tartozván, nem voltak közvetlen szemlélői Waldapfel munkásságának, aki ugyan csak három esztendővel ezelőtt, 1935-ben hunyt el, mégis már elég régen visszahúzódott a nyilvános szerepléstől. De a kortársak számára sem fölösleges, akikre közvetlenül vagy közvetve hatással volt, mert sok mindent tudatossá tesz, ismét más felelevenít, ami talán már feledésbe süllyedt.

Ez a bevezetés magadja azokat a szempontokat, amelyek nélkül a könyv nem igen fejthetné ki igazi hatását. Itt tudjuk meg, hogy Waldapfel János „fejleszteni és terjesztetni igyekezett a nevelésügyi szakismereteket s ezek segítségével fokozni kívánta az iskolai — elsősorban a középiskolai — nevelés értékét.” Ez az irányítás tanulságos, mert mintegy kijelöli a magyar nevelés történetében azt a helyet, amely Waldapfel Jánost megilleti. A köz-

readott dolgozatok megértése és méltánylása mindenesetre hiányos lenne, ha ez a bevezető már előre nem irányítaná sok mindenre az olvasó figyelmét.

Mint a cím is mutatja, a kötet nem tartalmazza Waldapfel János egész irodalmi munkásságát, hanem csak kiválasztott darabokat. Ezek mindegyike egy-egy jellemző példája a rokonjellegű vagy tárgyú közleményeknek. Az emlékezetre leginkább méltó és a ma is legtöbb hasznot nyújtó dolgozatok kerültek itt össze.

A gyűjtemény 30 dolgozatot tartalmaz. Ezek közül néhány (5) csak ebben a kiadásban jelenik meg először. A legtöbb (25) azonban már 1892 és 1933 között napvilágot látott. Kár, hogy nem mindegyiknél tűnik ki azonnal, hol. Csak az irodalmi munkásságát felölelő jegyzékből tudhatjuk ezt meg.

A legerjedelmesebb értekezések közé tartozik *A házi nevelésről* szóló, amely négy folytatásos közleményben jelent meg a Magyar Paedagogia 1895. és 96. évfolyamában, továbbá *A formális fokozatok elméletének története*, amelyet szintén a Magyar Paedagogia közölt még 1892-ben három részletben. *A népiskola és az új választójog* 1918-ból való s a Néptanítók Lapja hozta annak idején. *A gyakorló gimnázium feladatai* című és *A gimnáziumi tanterv revíziója* 1899-ből, ill. 1897-ből valók. *A filozófia mai feladatai*, *A közműveltség tudománya*, *Általános pedagógia c. értekezésekből* egy-egy zárt rendszer körvonalai bontakoznak ki halványan, egy-egy olyan rendszerei, amely Waldapfel lelkében bizonyára teljesen kialakult, de amit nyilvánosság előtt soha egészen ki nem fejtett. *Kármán Mórról*, *Volf Györgyről*, *Finácsy Ernő-ről* és *Beöthy Zsolt-ról* tartott megemlékezései ismét más oldalról mutatják be a szerzőt. Már az eddig elsoroltakból is kitetszik az a sokoldalúság, ami Waldapfel munkásságát elsősorban jellemzi.

Ezenkívül azonban a kötet elolvasása után igazat kell adnunk a bevezetés azon megjegyzésének, hogy ezekből az írásokból szóló gondolatok gyakran a teljes időszerűség erejével tartják fogva az olvasót és a jelen sok kérdésében is eligazítanak. Ennek igazolására csak egyetlen tanulmányra hivatkozunk, amely *Tanár és tudós* címét viseli s 1903-ban jelent meg az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közönyben. Fejtegetéseinek eredménye a következő: „A jeles középiskolai tanárnak okvetlenül kell folytonosan az iskola érdekében dolgozó tudósnak lennie, és csak ha az iskola szolgálatában teljesítendő munkája — és e munka nem csekély — megengedi neki, szabad neki írónak is lennie. Ebből önként következik, hogy iskolai előléptetéseknél és kedvezményeknél csak az iskola érdekében kifejtett munkának szabad mérvadóknak lennie, mert ez az a munka, mely fontos eredményeivel csak az iskola falain belül marad és azért csak itt nyerheti jutalmát. Az írói munkának megvan egyebekben is sikere és honoráriuma. Az irodalmi érdemekhez semmi köze a középiskolai tanári pályának mint ilyennek.” — A mai pedagógiai közvélemény pedig — egyik vezető pedagógusunk nemrég elhangzott nyilatkozata szerint — szinte megköveteli az előmenetelre számotartó tanártól, hogy irodalmi sikere legyen és vezető állásban nem lát szívesen olyanokat, akik a „szürke ismeretlenségből” bukkantak elő s nevük irodalmi alkotásaik révén nem eléggé közismert. — Milyen időszerű lenne Waldapfel János fenti sorait s egész értekezését a mai pedagógiai közlemény elé tárnai!

Waldapfel János irodalmi munkásságának jegyzéke egészíti ki a kötetet. Míg a 30 válogatott dolgozat elolvasásakor megismerhetjük a szerző finom gondolatmeneteit és betekintést nyerhetünk munkamódjába, logikus eszmekepcsolásaiba, addig itt a maga egészében találjuk azt a hatalmas munkásságot, ami 1889-től egészen 1933-ig létrejött. Minden esztendő meghozta a maga irodalmi gyümölcsét. S szinte elámulunk ekkora munkabírás

láltán! Főleg az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlönynek, az Egyetemes Philológiai Közlönynek, valamint a Budapesti Hirlapnak és Budapesti Szemlének volt szorgalmas munkatársa. A Magyar Paedagogia pedig hosszú éveken át legtermékenyebb és legtevékenyebb irányítóját tisztelte benne. E jegyzékből tárul eléink igazán az a sokoldalúság, amely nála a nevelést nemzetpolitikává szélesítette. Ezt a szorosán vett nevelésügyi tartalmúak mellett az első tekintetre idegennek tetsző közéleti, napi politikai és főleg közművelődéspolitikai dolgozatainak nagy száma mutatja. E jegyzék figyelmes tanulmányozása közben tűnik ki, hogy alig jelent meg abban az időben valamirevaló könyv — ideértve az idegennyelvű, főleg német irodalmat — amelyről ismertetést, ill. bírálatot ne írt volna. Ő „számított hosszú ideig a legfőbb bírálónak; mindig komoly figyelem követte szavát, mert magvas volt.” Kár, hogy bírálatai közül egyet sem közöl legalább mutatóul ez a gyűjteményes kiadás. Pedig nem ártott volna ez sem, mert a mai kor igen elszokott a komoly bírálat hangjától. Nem utolsósorban éppen nevelésügyi folyóirataink lanyha könyvkritikáit terheli ezért a felelősség.

Mikor ez a kötet a könyvkereskedések kirakatában megjelent, bizonyára több pedagógus lelkében fölmerült a kétség: vajjon nincs-e a magyar nevelésügyi irodalomnak ma sürgősebb, fontosabb feladata, mint hogy Waldapfel János nagyrészt már megjelent dolgozatait kiválogatva közreadja? Vajjon alkalmas-e erre a mai idő? Ezt az önkéntelenül ajkunkra tölülő kérdést elsősorban a bevezetést író Imre Sándor tekintélye halkította le, aki e kötet megjelenésétől a nevelői lelkület gyarapítását, az iskolai élet tudatosabbá tételét várja, és erre a szolgálatra képesnek és méltónak ítélte. De ettől függetlenül azután, végigolvasván a dolgozatokat, arra a megállapításra jutottunk, hogy tárgyilagossá szemmel nézve, a magyar nevelésügy érdekének szempontjából — s itt más szempont valóban nem érvényesülhet — nem volt hiábavaló e könyv megjelenése. Főleg nevelésügyünk fejlődésének hézagtalan szemlélése kívánta a közreadást. A ma már virágzóznak mondható nevelésügyi irodalmunk megindulásának néhány darabját óvta meg ez a kötet a feledéstől. Sok, már megvalósított, de még több megvalósításra váró, gondolat és javaslat bölcsőjét tárja eléink. Ezért illik róla tudomást vennie mindenkinek, aki a magyar jövőt az előzmények ismeretének birtokában akarja irányítani!

Jankovits Miklós dr.

Rozsondai Károly és Sümeghy József: Sopronbányfalva. Falutanulmány és községrajz. Sopron, 1937. A Falukutató Intézet támogatásával kiadta a Röttig—Romwalter nyomda. 17 fényképmelléklettel és 13 rajzzal. 180 lap.

A *Magyar Tanítóképzőben* annakidején Bodor Antal *A falukutató vezérvonala* című munkájának ismertetésével kapcsolatban beszámoltam a Magyar Társaság Falukutató Intézetének országos községmonográfia pályázatáról, amelynek első díját és Széchenyi-érmét — éppen a fenti címen megjelent könyve nyerte el. Már maga, ez az első pályadíjjal való kitüntetés ténye is eleve sejteti, — amiről egyébként bárki meggyőződhetik, aki ezt a könyvet figyelmel átlapozza — hogy Rozsondai Károlynak és Sümeghy Józsefnek Sopronbányafalváról írt alapos és komoly falutanulmánya és községrajza a ma már elég szép számban megjelenő szülőföldismertetések legértékesebbjei közül való. A munka sikerét nagyban elősegítette a munkaközösségnek az a szerencsés megszervezése is, hogy a szerzők egyike a falut egészen belülről látó, ott élő néptanító, a másik pedig azt inkább kívülről néző városi ember.

A tanulmány — amint ezt a könyv Bevezetője jelzi — „pedagógiai

főcéllal indult útnak" s „valami vezérkönyvfélének" készült mindenekelőtt a tanítótság és tanárság, de ez utóbbiak között is legelső sorban a tanítóképző-intézeti tanárok számára. „Legalább — írják a szerzők — egy falu alaposabb megismerésén keresztül akartuk biztosabban, realisabban, egységesebben látni mind a falusi tanítókat képző tanár, mind a falun nevelő, tanító, vezető néptanító feladatait." Amint ebből is megállapítható az írók nem tudományos körök számára dolgoztak. Nem a gyökerekig hatoló tudományos részletkutatást tűzték ki célul, hanem feladatuk „a nép hű, sok és pontos adaton nyugvó megrajzolása, olyan feldolgozása volt, mely az általános műveltség-gel rendelkezőknek az érdeklődését felkeltheti, indítást, szempontokat nyújthat esetleg hasonló vállalkozásokhoz."

Az ország nyugati kapujában, új országhatáron lévő Sopronbánfalva egyébként igen érdekes falutanulmányi téma. Valamennyi viszonylatát bizonyos átmeneti helyzet jellemzi, úgy hogy típusalkotáásra nehezen használható. Éppen az érintkezési vonalán van a magyar síkságnak és az Alpok lejtőinek, a magyarságnak és a németiségnek, a mezőgazdaságnak és az iparnak, a régi városi polgárságnak és a proletáriátusnak, a volt földesúrnak és a jobbágnak. Ennélfogva bizonyos fokú zavarosság, átalakulás, kevertség, nyugtalanság jellemzi ennek a falunak a kialakulását.

A szerzők a község rövid földrajzi áttekintése után a következő fejezetekben rajzolták meg Sopronbánfalva képét. Természeti viszonyok. A község története. Népesség. Lelkiélet, kultúra. A család. Közületek és az ezekhez való viszony. Gazdasági élet. A község jelentősége, kapcsolatai, vonzásterülete. Az utolsó fejezet kutatásaik lefőbb tanulságait foglalja össze. Végül a Függelékben szemelvényként egy latin-, egy német- és egy magyaryelvű oklevelet mutatnak be a könyv írói.

A természeti viszonyok című rész külön-külön foglalkozik Sopronbánfalva környékének geológiájával, termőtalajával, vízrajzával, éghajlatával, időjárásával, növényzetével és állatvilágával. E kutatások alapot vetnek a további tudományos vizsgálódásoknak, de hasznos vezérfonala lehetnek a tervszerű gazdálkodásnak is.

A következő fejezet a község történetét tárgyalja. Igen helyesen nem kizárólag eseménytörténet, hanem kultúr- és gazdasági történet is. A szerzőknek a község multja tanulmányozására mintegy 20 mohácsi vész előtti királyi oklevél állott rendelkezésére. Ezeknek összeállítják fontos adatait. Mellőzik természetesen azokat a részletadatokat, amelyek tárgyalásuk egységét megbontanák. Értékes a templomok és iskolák történetéről szóló fejezet. A pálos kolostor és templom, valamint a Mária Magdolna temploma történetét illetően gazdag adatokkal rendelkeznek a kutatók. Az iskolák multjáról már kevesebbet tudnak. Valószínű, hogy a reformáció korában itt is keletkezett iskola. A XVII. század végéről már két ág. h. ev. tanító neve ismeretes. A róm. kat. iskola történetéről a mult század elejétől vannak biztos adatok. Érdekes iskola a község területén az erdei iskola. Ennek épületét és mintegy 7 holdnyi erdős telkét Manninger Vilmos orvostanár adta a városnak gümőkórra hajlamos gyermekek számára létesítendő iskola céljára. A történelmi részt a világháborúról, kommunizmusról, népszavazásról és a békeévekről szóló beszámoló zárja le.

A harmadik nagy fejezet a népességről szól: a mai lakosság kialakulásáról, anyanyelvéről, felekezetek szerinti megoszlásáról, írás-olvasás tudásáról, a születések és halálozások viszonyáról. A szöveget sok érdekes táblázat és grafikon kíséri.

A lelkiélet és kultúra rajzával a szerzők nem hangulatkeltésre, hanem hűségre törekedtek s e céljukat minden tekintetben el is érték. Népszemlé-

letük reális, modern és tárgyalásuk mintaszerűen rendszeres. E rész fejezetei a következők. Népjellemzés. Népkultúra és művészet. Szórakozások. Iskolázottság. Kulturális élet és színvonal.

A következő fejezetben a kisebb egység, a család életéből indulnak ki, (A családi élet. Lakás, kert, udvar. Táplálkozás. Ruházkodás. Egészségügy. Társadalmi tagozódás és életszínvonal.) hogy azután logikusan eljussanak a nagyobb egységhez, a lakosság közületekhez való viszonyához. Szólnak a község közigazgatási viszonyairól, egyházi és egyesületi életéről. Szomorú jelensége a falunak a vallásosság iránti meglehetősen közömbössége, aminek következtében erkölcsi felfogása is eléggé laza.

A község gazdasági életére az jellemző, hogy elvesztette régi mezőgazdasági jellegét. A gyáripar elvonja a mezőgazdasági munkaerőket. A gyári munkásnak igen sok esetben a föld a mellékkereseti forrása. A birtokok az örökösödés folytán elaprózódnak és nem biztosítanak kellő megélhetést. Ezért jellemző a sok kettős foglalkozás. A lakosság megélhetési alapja Sopron. Ez a rész a következő kisebb fejezetekre tagozódik. Birtokviszonyok. Növénytermesztés. Állattenyésztés. Kertészet. Szőlőművelés. Erdészet. Munka- és munkáviszonyok. Csempészet. Értékesítés. Kereskedelem. Pénz- és hitelügy. Villanyáram.

Az utolsó előtti fejezet röviden, összefoglalászerűen foglalkozik a község jelentőségével, kapcsolataival és vonzásterületével. „A község vonzásterülete — írják a szerzők — mindinkább azonos lesz a városéval; aki Bánfalvára jön, az Sopronba jön.”

Befejezésül az írók összeállítják kutatásaik tanulságait is. Igen sok a feladat nemzeti, politikai és erkölcsi téren. Sok hiány mutatkozik, de az ítélet nem lehet elmarasztaló. Örömmel állapítják meg, hogy az alatt a néhány év alatt is, amíg a falut tervszerűen figyelték, sok tekintetben tapasztaltak előrehaladást. „Ez részben a közigazgatási, egészségügyi, tanügyi vezetésnek, részben a nép szorgalmának és érdeklődésének köszönhető.”

A minden vonatkozásban igen érdekes, értékes, csinos kiállítású és sok szép illusztrációval kísért tanulmányt, amelyet Rozsondai Károly és Sümeghy József írók *emlékzetetül* „az elhagyott szülőföld szép határának, a Déli Kárpátokban meghúzódó brassómegyei Zajzon községnek” dedikálnak, melegen ajánlom a falukutatás kérdéseivel foglalkozó kartársak szíves figyelmébe.

Barabás Tibor.

Dr. Várkonyi Hildebrand: Bevezetés a neveléslélektanba.

A neveléstudomány soha oly lényeges és mélyreható változáson nem ment keresztül, mint a legutóbbi évtizedekben. A neveléstudomány elmékedői belátták azt, hogy nem lehet a nevelés céljairól, eszközeiről és eredményeiről beszélni addig, amíg a nevelés alanyának, a nevelendőnek tökéletesebb megismerését nem biztosítjuk. Ez a megfontolás indította a nevelés elmékedőit arra, hogy tudományosan és következetesen foglalkozzanak a gyermeki lélekkel és annak fejlődésével. Így született meg a gyermektanulmány és a nevelés lélektani alapjainak, valamint a nevelés lélektani hatásainak kutatását célul kitűző tudomány. Külföldön egyre erősödik ez a neveléslélektani irányzat, irodalma állandóan gazdagszik, s hatása mindjobban érezhető a gyakorlati nevelés terén.

A neveléslélektan irodalma hazánkban is örömdetesen fellendült az utóbbi időben. Igaz, hogy a hazai irodalom ez ideig csak részletkérdésekkel foglalkozott és egyetlen nagyobb művel sem találkozunk, amely a neveléslélektan lényegének tudományos ismertetésével foglalkoznék. *Várkonyi Hildebrand* vállalkozott arra, hogy a neveléslélektan egészét összefoglalja, s

valamennyi fontos problémáját kifejti. Ez a mű nemcsak azért jelent számkra rendkívüli értéket, mivel ezen a téren az alapvetés nehéz munkáját végezte el a szerző, hanem azért is, mivel mind a szakemberek előtt, mind a laikusok számára világossá válnak a neveléslelektan leglényegesebb problémái a mű egyes fejezetein keresztül.

A szerző saját előszavában kijelenti, hogy nem tart számot teljeségre. Mi ezzel szemben kénytelenek vagyunk azt állítani, hogy nemcsak bevezeti olvasóit a neveléslelektanba, hanem a leglényegesebb neveléslelektani problémák megoldásához vezető utat is megmutatja, sőt nem egy kérdésnek tudományosan elfogadott megoldását is adja. De nem állhatja meg helyét az a kívülről elhangzott kritika sem, hogy nem foglalkozik elég behatóan a neveléstudomány egyes kérdéseivel (pl. az erkölcsi nevelés problémájával). Ez a mű sem az általános neveléstudomány, sem az általános lélektan szolgálatára nem vállalkozott, hanem a nevelési helyzetek és a lélektani adottságok viszonyának kérdését vizsgálta és kereste az azok megoldásához vezető utat.

A probléma megoldásában a szerző legelső feladata volt megállapítani a neveléslelektan tudományos helyzetét. Az elmondottak után könnyen megállapíthatjuk, hogy a szerző a neveléslelektan különállását és sajátos feladatait hangsúlyozza, mivel „a neveléslelektan magának a nevelésfolyamatnak lélektanát köteles nyújtani”. Ezért a neveléslelektan *ténytudomány*, amelynek feladata „elsősorban leírni, aztán pedig értelmezni és magyarázni a körébe tartozó jelenségeket”. A neveléslelektan elmélkedői azonban nem értenek egyet abban a tekintetben, hogy melyek azok a jelenségek, amelyekkel a neveléslelektannak foglalkoznia kell. *Thorndike* a behaviorizmus híve. *Koffka* és *Ranschburg* nem osztják felfogását. *H. Piéron* és *P. Janet* is a tudatállapotok tüzetesebb vizsgálatát hangoztatják a külső viselkedés kutatása mellett. *Claparède* a funkcionális szempontokat helyezi előtérbe, míg *Busemann* a pszichoanalízis híve. *Boda* szintetikus felfogása szerint csak egyféle lehet a lélektan, s ez abban áll, hogy a különböző tendenciáknak magasabb szintézisét vizsgáljuk. *Várkonyi H.* a személyiség lélektanát műveli. Az „én” mélységét, legalapvetőbb összetevőit vizsgálja, s azt kívánja megállapítani, hogy a nevelés alakító hatására milyen másodlagos, új egyéniség formálódik e hatásnak kitett „én”-ből.

A neveléslelektan első feladata a ráhatások tanát nyújtani. *Várkonyi H.* is erre törekszik művében. Közvetlen feladat a növendék lehető tökéletes megismerése. Azért elsősorban általában kell ismerni a gyermeket, aztán pedig az egyéniség összetevőit kell megállapítani, oly módon, hogy az élet élményeiből merítsünk (*Foerster*) tudományos módszerekkel, hogy így megállapításaink öntudatosak és igazoltak legyenek. A szerző részletesen megtárgyalja a neveléslelektani kutatás módszereit, amelyeknek lényege a megfigyelés. E megfigyeléseknek a külső és belső okok összességére ki kell terjeszkedniök s végig kell kísérniök a növendék egész fejlődési folyamatát. A vizsgálatok és megfigyelések szempontjai lehetnek különbözők, sőt ilyeneknek is kell lenniök, azonban a tények és törvényszerűségek megállapításánál az egész személyiséget figyelembe kell venni. Az alkalmi megfigyelések is szolgálhatják a gyermek részben való megismerését, azonban akár a személyiség egészére, akár csak részfolyamataira vonatkoznak is azok, nem tehetik feleslegessé a rendszeres megfigyelést. A szerző bemutatja a különböző pszichológusok vizsgálati módszereit, amelyek közül legjobban beváltak *Piaget*, *Claparède*, *W. Stern*, *Meumann*, *Binet*, *Galton*, hazánkban pedig *Boda* és *Cser* eljárásai.

A szerző műve második részében a nevelőhatások lélektanával foglal-

kozik. A ráhatásokban van a nevelés gerince. A ráhatás a nevelő és növendék között kölcsönös, a kettő közötti viszony azonban megfordíthatatlan. A nevelőhatások első eredménye pszichés szerkezeti eltolódás, amit állandósítani kell (pl. gögös gyermekben az alázatosságot). E kérdésbe belekapcsolódik a transzfer elmélete. Öszegezésül a nevelőhatások csoportosítását adja.

A közvetlen ráhatások között első helyet foglal el a tanítás, amelynek végső célja a helyes gondolkodásra való nevelés. A tanítás igazságokon, értékeken kívül eszményképeket is nyújt és ezzel az erkölcsi nevelést szolgálja. A tanulás lényegében (lélektanilag) tapasztalatszerzés, amely lelki folyamat közeli viszonyban van az éressel.

A tapasztalatszerzés előfeltétele az érdeklődés, amelynek következménye a figyelem. *Claparède* szerint a pillanatnyi legnagyobb érdek határozza meg a cselekvés irányát. A belátás, a közvetlen érdek felismerése a tanításnál hiányzik a gyermekből. A gyermek tisztán a tárgyért nagyon ritkán kérdez. Azért kell a tárgy kedveltségét emelni, a nevelő személyét szimpatikussá tenni, a módszereket helyesen megválasztani, hogy így az érdeklődést biztosítva lekössük a gyermek figyelmét. Mindezek magyarázatát adják annak, miért foglalkozik a szerző oly behatóan a figyelemmel.

A gyermek képzeletéről eddig az a téves felfogás uralkodott, hogy a gyermek fantáziája igen gazdag. Ezzel szemben a tény az, hogy a gyermek fantáziája értelmi irányítás és gátlások nélkül működik és nagyobb beleérzés jellemzi. A fejlettebb értelmű gyermekek fantáziája tartalomban és csapongásban szegényebb. A szerző rámutat arra, milyen módon nevelhető a fantázia és mennyiben szükséges ez. Megállapítandó, milyen a gyermek és az ifjú képzelete.

„A tanulás lényege az emlékezetbevésés” — tartja az általános lélektan. A neveléslélektani felfogás szerint azonban ez a tanulásnál csak részfeladat. Az emlékezés még nem pótolhatja az értelmi működést. Márpedig a tanításnak az a célja, hogy adandó esetekben való helyes cselekvésre, problémák megoldására készítsen elő. Mivel minden adódható esetre nem készíthető elő a növendék úgy, hogy a helyzet megoldásának teljes egészét az emlékezetből meríthesse, azért szükséges az értelemnek előtérbe helyezése és magasabbrendűségének elismerése. Mindemellett az emlékezet fontos tényezője az egész személyi életnek. Ezért az emlékezetre vonatkozó vizsgálatoknak nagy a fontossága.

A neveléslélektan egyik lényegre vonatkozó problémája az intelligencia kérdése. Az intelligencia rendkívül összetett sajátága a léleknek. Összefoglaló elnevezése ez azoknak a különös képességeknek, amelyek szoros szerkezeti viszonyban vannak egymással és az egyén alkalmazkodási készségének fokát szabják meg. Az értelmesség valamennyi összetevőjét még nem állapította meg a tudományos kutatás, azonban a legfontosabbakat ismerjük. Midőn *Várkonyi H.* ezekre az összetevőkre rámutat, azoknak értékét és egymáshoz való viszonyát kutatja, bemutatja mibenlétüket, hatásukat és fejlődésüket. A lényegismerés, egységbefoglalás, elmélyülés, fogalomalkotás, kritikai érzék, ítélet, nyelvkészség a leglényegesebbek ezek között. Mindezekkel az általános lélektan és a neveléstan nem foglalkozhatott behatóan. A személyiség megismerésének kutatása, a gyermek lényegalkotó jegyeinek vizsgálata tehették csak világossá, hogy az intelligencia ezeknek és esetleg eddig még meg nem állapított képességeknek szerkezeti összetevődése.

A fentebb ismertetett fejezetek tulajdonképpen feleslegessé teszik az általános lélektan a nevelő számára. A filozofáló, tisztán elméleti lélektan helyébe az élettől és valósággal szoros összefüggésben álló neveléslélektan lép, amelynek lényege a *személyiség lélektana*. Feladat: megállapítani azt,

mennyiben tér el, s mennyiben egyezik meg valamely személy az általánosnak megrajzolt normától. Ehhez szükséges az egyéniség összetevőinek lehető pontos megállapítása.

A szerző az eddigiekben sem elégedett meg a lélektani tények kifejtésével, hanem azokat mindig abból a szempontból vizsgálta, milyen alapul szolgálnak a nevelés számára, s mily hatással van azokra a nevelés. A következőkben pedig az általános neveléstan címeiből, fejezeteiből kiindulva a lélektanilag indokolt nevelési eljárásokról és eszközökről értekezik. A legfontosabb nevelő eszköz a példa s megállapítja, hogy „a valódi, emelkedett szellemű példaadás, az igazságnak alázatos elismerése, feladata a nevelőnek”. A nevelőlélek sajátos beállítottsága, pszichológiai és neveléstan tudása, lényeges és mellékes lelki összetevői csak egy valódi nevelőnek lehetnek sajátjai. A törvényszerűségeket megállapítani és normákat felállítani, a nevelő egyéniség jegyeit kutatni, szintén a neveléslelektan hivatott.

A szerző értekezése befűzésül gazdag irodalmat sorol fel, amelynek egy úttörő, rendkívül értékes művet maga is adott. Kár, hogy a kritikán felül álló mű nem terjeszkedett ki minden részletre. A „bevezetés” fogalma azonban megkötötte a szerző kezét.

Dr. Zentai Károly.

H I R E K.

Kinevezés. — A kormányzó a közokt. miniszter előterjesztésére *Aradvári Béla* és *Znojenszky Ferenc* nyíregyházi áll. tanítóképző int., dr. *Kosáry János* bpesti VII. ker. áll. tanítónőképzőint. r. tanárt, c. igazgatót 1938. július elseji hatállyal az áll. középisk. és a velük egy tekintet alá eső tanárok részére megállapított, az áll. rendszerű VI. fiz. osztály 3. fokozatának megfelelő 10. fizetési fokozatba kinevezte.

Szolgálatételre beosztás. — A közokt. miniszter *Krizsanezné Németh Edit* bpesti VII. ker. áll. tanítónőképző-int. tanárt a m. kir. Testnevelési Főiskolához, *Sümeghy Vera* testnevelő h. tanárt a Veress Pálné leánygimnáziumtól a VII. ker. áll. tanítónőképző-intézethez osztotta be szolgálatételre.

Tanári alkalmazás. — A közokt. miniszter *Hortobágyi Tibor* természetrajzszakos okl. tanítóképző tanárt a cinkotai áll. tanítónőképzőnél, *Hoffmann Anna* mennyiségtanszakos okl. tanítóképző tanárt a győri áll. tanítónőképzőnél, *Tari János* okl. testnevelő tanárt a jászberényi áll. tanítóképzőnél, *Suta Gyula* pedagógia-szakos okl. tanárt a kőszegi áll. tanítóképzőnél, *Jeges Károly* mennyiségtanszakos okl. tanítóképző-intézeti tanárt a kőszegi áll. tanítóképző-intézetnél, *Lányi-Lindner Marian* okl. testnevelő tanárt a bpesti II. ker. áll. tanítónőképzőnél, *Wagner Ferenc* nyelvtört. szakos okl. tanítóképző-intézeti tanárt a bpesti I. ker. áll. tanítóképző-intézetnél és *Uherkovich Gábor* természetrajz szakos okl. tanítóképző-intézeti tanárt a pápai áll. tanítóképző-intézetnél, *Gecső Zsuzsanna* okl. testnevelő tanárt a bpesti áll. óvónőképző-intézetnél óradíjas helyettes tanári minőségben, *Fömel Vilma* okl. gazd. szaktanítónőt a győri áll. tanítónőképző-intézetnél óraadói minőségben, *Schmitt Hedvig* okl. tanítónőt a cinkotai áll. tanítónőképző-intézetnél h. gyakorlóiskolai tanítói minőségben alkalmazta.

Áthelyezésék. — A közokt. miniszter *Pfalz György* r. tanárt Nyíregyházáról Jászberénybe, *Szemes Gábor* r. tanárt Cinkotáról Jászberénybe, *Pödör Béla* r. tanárt Kőszegről Győrbe, *Szombathy Miklós* h. tanárt Kőszegről Jászberénybe, *Kántor Antal* h. tanárt Jászberényből Nyíregyházára,

Bolváry Zoltán óradíjas h. tanárt Pápáról Nyíregyházára, *Lugasi* György óradíjas h. tanárt Kiskunfélegyházáról Bajára, *Dila* Dénes testnevelési h. tanárt Köszegegről Bajára, *Dévényi* József testnevelési h. tanárt Bajáról Köszege és *Bánhidi* Ödön zenetanárt Nyíregyházáról Pápára helyezte át.

Változások a hitfelekezeti intézetek tanári testületében. — A sárospataki ref. tanítóképző-intézetben az egyházi főhatóság a gazdaságtan tanításával *Németh* Jenő gazdaságtan-tanárt bízta meg. — Az egri érs. tanítóképző-intézet igazgatói teendőinek ellátásával az egyházi főhatóság dr. *Somos* Lajos intézeti tanárt, folyóiratunknak is buzgó munkatársát bízta meg. Az intézet tanári testületében is változás következett be. A megüresedett pedagógiai tanszékre az egyházi főhatóság dr. *Zentai* Károly okl. tanítóképző-intézeti tanárt nevezte ki, *Beleznay* Andor személyében meg okl. testnevelő tanárt kapott az intézet. — A nagykovácsi ref. tanítóképző-intézetben *Tolcsvai* Nagy Géza rajtanár, ki eddig h. tanári minőségben szolgált, rendes tanárrá lépett elő. Dr. *Juhász* Vince nyugalomba vonult vallástanár helyére az intézet fenntartó testülete *Seri* András okl. vallástanárt alkalmazta. — Az esztergomi r. kat. tanítóképző és fiúliceum *Patyi* Károly okl. testnevelő tanár személyében testnevelő tanárt kapott. — A pápai ref. tanítónőképző-intézetnél az igazgató-tanács elnöksége az 1938/39. isk. évre a pedagógiai szakra *Kovács* Paula, a történelem-pedagógiai tárgyak előadására *Papp* Éva okl. tanítóképző-intézeti tanárokat alkalmazta. Az intézet gyakorló-iskoláját két tagozatúra szervezte át. Az első tagozat vezetője *Czuczsa* Emma, a gyakorló-iskola eddigi tanítója; a második tagozat vezetésével pedig szintén az 1938/39. isk. évre *Rácz* Rózsa okl. tanítónőt bízta meg az igazgató-tanács elnöksége.

Nyugdíjazás. — Dr. *Csanády* László tanügyi főtanácsos, az egri érs. tanítóképző-intézet igazgatója, hosszú és érdemes tanári és igazgatói szolgálat után okt. elsejével nyugalomba vonult. — *Máchik* Idát, a pápai ref. tanítónőképző tanárát saját kérelmére illetékes egyházi főhatósága nyugalomba helyezte. Kitűnő tanár volt, aki kivált történettanításával rendkívül értékes nevelőhatást tudott kifejteni. Nyugdíjba vonuló kartársainkat legjobb kívánságaink kísérik.

Személyi hírek, előadások. — *Mesterházy* Jenő a *Rádió Mit nézzünk meg?* című előadás-sorozatában okt. 8-án az Erzsébet tér szobrait, okt. 22-én a tétényi kastélyt ismertette. — *Várad* József I. ker. áll. tanítóképzői tanár a székesfevárosi és a Pázmány Péter tudományegyetem Szabadegyetemének őszi félévében *Kisebbségi oktatásügy Magyarországon* címen 10 előadást fog tartani. — A szarvasi evang. ótemplomból okt. 9-én rádióon közvetített istentiszteleten az ottani Luther-tanítóképző énekkara énekelt v. *Szomjas* Frigyes zenetanár vezényletével. — Okt. 9-én *Hidy-Gyulai* Mária, IV. ker. rk. tanítónőképző-int. zenetanár hegedűdarabokat adott elő a Rádióban. — *Takács* Béla kiskunfélegyházi áll. tanítóképző-int. tanár a helybeli Móra Ferenc Társaságban a kiskunfélegyházi ifjúság közművelődési feladatairól, dr. *Mezősi* Károly Félegyháza településtörténetéről tartott előadást. — Jászberény város hivatalos október 6-i ünnepségén, melyet a város főterén lévő 48-as honvédemlékmű előtt rendeztek meg, *Bognár* Gyula áll. tanítóképző-intézeti tanár mondotta az ünnepi beszédet. — *Váczy* Ferenc nagykovácsi ref. tképző-int. igazgatót abból az alkalomból, hogy a kormányzó tanügyi főtanácsossá nevezte ki és mert Nagykovácsoson 25 év óta működik, az intézet fenntartó testülete és tanárika okt. 15-én meleg ünnepségekben részesítette. A dunamelléki ref. egyházkerület jókívánságait dr. *Imre* Sándor egyet. tanár, egyházker. tanügyi előadó, a helyi egyházét *Göde* Lajos és *Paczolay* György lelkészek, a tes-

tület köszöntését dr. Juhász Béla h. igazgató tolmácsolták. A bensőséges ünnepséget dr. Torday Béla egyh. főgondnok szavai zárták be.

Irodalmi szemle. — Bartók Miklós: *Fegyelem és világnézet.* (Protestáns Tanügyi Szemle, XII. évf. 8. sz.) — Végh József: *A Pestre telepített óvóképzőintézet belső szervezete* (Kisdednevelés, LXIII. évf. 10. sz.) — Padányi-Frank Antal dr.: *Kölcsey István intelmei a Szent István-emlékében.* (Néptanítók Lapja, 71. évf. 19. sz.) — Kaposi Károly: *A talaj tulajdonságai.* Tanítási tervezet (U. o.) — Evva Gabriella: *A leányok lelki fejlődése a tanítónőképző-intézetben* (Nevelésügyi Szemle, II. évf. 7—8. sz.), Wagner Ferenc: *A kisebbségi oktatásügy Magyarországon* (U. o.) — Mesterházy Jenő: *A régi vízivárosi temető* (Búvár, IV. évf. 10. sz.) — Mácsay Károly: *A kisdedóvó-intézet az egységes nemzeti szellemű nevelés szolgálatában.* (Iskola és Élet, 1938. 3—4. sz.) — Mácsay Károly: *Az első állami óvónői továbbképző tanfolyam* (Kisdednevelés, 1938. 9. sz.) — Mesterházy Jenő: *Szent István városa: Székesfehérvár* (Ifjúsági Vöröskereszt, szept. sz.) — Csada Imre dr.: *A mérleg érzékenysége* (Fizikai és Kémiai Didaktikai Lapok, VIII., évf. 2. sz.) — Zala István: *Számítási feladatok a tanítónőképzői fizikatanítás szolgálatában.* (U. o.) — Jaloveczky Péter: *Házilag készített mérleggel eszközölhető mérések.* (U. o.) — Jankovits Miklós: *A módszer szerepe és értéke a nevelésben.* (Magyar Paedagógia, XLVII. évf. 7—8. sz.) — Váradi József: *A Regnum Marianum pedagógiája.* (U. o.) — Pfalz György: *A reformirás hibái.* (Néptanítók Lapja, 71. évf. 20. sz.) — Drozdy Gyula: *Komárom, Ipolyság, Sátoraljaújhely.* (U. o.) — Mesterházy Jenő: *Az Óravilla* (Napkelet, okt. sz.).

A Magyar Paedagógiai Társaság évadnyitó ülése. — A hazánk legkiválóbb neveléstud. íróit összefogó társaságunk szept. 17-én tartotta az Akadémia üléstermében évadnyitó felolvasó ülést. Az ülés nevezetes mozzanata volt, hogy ezen foglalta el az új elnök, dr. *Pintér Jenő* az elnöki székét. Erre az alkalomra a társaság rendes tagjain kívül a budapesti iskolák és tudományos intézmények oktatói is megjelentek. A terem zsúfolásig megtelt. Az iskolaügy legkiválóbb képviselői közt ott volt *Kornis Gyula* egyetemi tanár, a képviselőház alelnöke is. *Pintér Jenő* elnöki megnyitóját végig feszült érdeklődés kísérte. Világos szerkezetű, bátor hangú, kristályos nyelvezetű előadásában először is a tiszta magyar beszéd és írás egyetemes gondozását követelte. Magyaros szerkezetű és szókincsű élőbeszédre törekedni nemcsak a tantermekben, de az élet minden vonatkozásában hazafias kötelesség. Hasonlóképpen a tiszta magyar írásmódot még a hivatalos ügykezelésben, a közigazgatásban is meg kell végre honosítani. Előadásának másik nagy követelése a tanuló elfoglaltatására irányult. Bárán hangzott, hogy a mai tanuló roskadozik a tanítástervek súlya alatt. Valósággal megrázó vonásokkal vázolta a mai diák életét. A tanításanyagot felére kellene csökkenteni, a délutáni foglalkoztatást lényegesen apasztani, hogy az ifjúság lélekezethez jusson. Végül állást foglalt a tanárságnak munkával túlhalmozása ellen. A nagy heti óraszám mellett a tanárokat és igazgatókat még súlyos ügykezelési munka is terheli. Nem képesek a kívánt módon az ifjúság nevelését tökéletesen ellátni, s nem tudnak hatékony tud. életet élni. — Az elnöki megnyitó után *Kiss József*, a dereceni tankerület új főigazgatója az 1868: 38. t.-c. parlamenti tárgyalását ismertette. Időszerű előadása napjaink élénk ütemű tanügyi törvényalkotása közepette nagy érdeklődéssel találkozott. A nagy eseményösszességből kitűnő történeti érzékkel választotta ki a szükséges részeket, a tárgyalás folyamán szereplő személyek jellemzésére találó vonásokat talált. Általában a törvénycikk keletkezéséről alapos tanulmányra valló képet adott.

A pápai ref. tanítóképző az Orsz. Frontharcos Szövetségnek. Lélekemelő ünnepség keretében adta át október 2-án a pápai ref. tanítóképző-intézet az Orsz. Frontharcos Szövetség Pápai Csoportjának azt a fehér selyemzászlót, amelyet a csoport felkérésére *Varga Gyuláné Horváth Irén* tervei szerint és irányításával az iskola növendékei hímeztettek. A zászló már április végén készen volt és a székesfehérvári tankerületi kir. főigazgató kívánságára a májusi tanügyi kiállításon is bemutatásra került. Készítésében Kerecsényi Vilma, Fehér Edit, Lux Mária, Kovács Olga, Christmann Ilona, Molnár Erzsébet II., Deák Ildikó, Kurucz Mária, Németh Sára III., Fekete Edit, Hatházy Ibolya, Kálmán Emília IV. o. növendékek vettek részt. A nagy szeretettel készített zászló, amikor lelkes menetelő csapat élén halad, hirdeti azt a zajtalan, csendes, de nemzetépítő munkát is, amely az intézet falai között folyik.

A kisebbségi iskolák tanítóinak szüneti tanfolyama. — A közokt. miniszter ebben az évben is Baján rendeztette meg aug. 1—27-én a német tanításvetülvi iskolák tanítói számára a továbbképző tanfolyamot. A tanfolyam tanulmányi vezetője dr. *Lux Gyula* c. igazgató volt, ügykezelését pedig *Dobosy Elek* bajai áll. tképzői igazgató látta el. A résztvevők száma meghaladta a százat. Főképpen a módszertan körébe tartozó elméleti előadásokat tartottak: *Barcsai József* tképző-int. c. igazgató, dr. *Beyer Ede* tanügyi tanácsos, *Lux Gyula*, *Váradi József* tkép. tanárok. Az elméleti előadásokat szervesen egészítették ki egyrészt németnyelvű gyakorlati órák, másrészt gyakorlati bemutató tanítások. A német gyakorlati órákat dr. *Lux Gyula*, dr. *Kosáry János*, *Wenger Márton* tképzői tanárok és dr. *Tettamanti Béla* egyet. m. tanár vezették. Gyakorlati tanításokat *Bajor János*, vitéz *Losonczy György*, *Schöpf Ernő*, *Láng Ferenc* tanítók mutattak be. Dr. *Beyer Edéné* pedig a zsinórirás tanításának elméletét ismertette és gyakorlatát mutatta be. A tanfolyam ideje alatt maguk a hallgatók is próbatanításokat tartottak. A tanfolyamot számosan, köztük dr. *Kósa Kálmán* miniszteri osztályfőnök is, meglátogatták.

Előadások a neveléstudomány köréből a magyar egyetemeken az 1938—39. iskolai év első felében. A) A budapesti tudományegyetem hitudományi karán: *Kühár Flóris*: Neveléstan (2 óra); a bölcsészeti karon: *Brandenstein Béla* br.: Lélektani prosezminárium (H. Schiller Pál vezetésével, 1 ó.). *Prohászka Lajos*: A nevelés tényezői (2). A nevelés története a hellenizmus korától kezdve (2). Pedagógiai szeminárium (gyakorlatok az erkölcsi nevelés irodalmából, Faragó László vezetésével, 1 ó.). *Györfly István*: A néphagyomány és a nemzeti művelődés (2). *Noszlopi László*: Neveléslélektan (1). *Loczka Alajos*: A kémia középiskolai anyaga (2). A kémia tanításának módszere (2). A természettudományi oktatás története (1). *H. Schiller Pál*: Gyakorlati lélektan (2). Tanulmányi megbeszélések a lélektani intézetben (1). *Schwartz Elemér*: A német helyesolvasás tanítása iskoláinkban (2). *Szekstü Gyula*: Eötvös József (Prosezminárium, Török Pál vezetésével, 1 ó.). *Rybár István*: Bevezetés a természettani előadási kísérletezésbe, műhelygyakorlatokkal (3). B) A m ü e g y e t e m e n: *Imre Sándor*: Neveléstan, I. r. (Alapfogalmak, 2 ó.). Neveléstörténet a XIX. és XX. században (2). A közélet erkölcsi követelményei (1). Nevelésügyi megbeszélések (Szeminárium, 2 ó.). *Vincze Frigyes*: A tanoncnevelés kérdése (2). *Szakáll Zsigmond*: A hazai földrajz tanításának jelentősége és módszere (1). — C) A debreceni egyetem ref. hittudományi karán: *Csikesz Sándor*: Valláspedagógiai problémák az elemi iskolában (Valláspedagógiai szeminárium, 2 ó.); a bölcsészeti karon: *Mitrovics Gyula*: Az érzelem nevelése (3). A klasszikus ókor

nevelési törekvései (2). Pedagógiai szeminárium (2). Gyakorlatok a neveléslelektan köréből (2). *Karácsony* Sándor: Az iskola nevelő munkája lélektani és logikai szempontból (2). *Gyulai* Zoltán: Bevezetés a természettani előadási kísérletezésbe (2). *Bodnár* János: A kémia tanítása a középiskolában (1). — *D)* A pécsi egyetem ev. hittudományi karán: *Jánossy* Lajos: Katechetika (3). Katechetikai gyakorlatok (1). *Podmaniczky* Pál br.: Keresztyén neveléstudomány, I. r.: Keresztyén neveléstörténet (3). Evangélium és nevelés (Filozófiatörténeti szeminárium, 1 ó.). A gyermek- és ifjúkor valláslelektana (1); a bölcsészeti karon: *Halasy-Nagy* József: A tömegek lélektana (1). *Bognár* Cecil: Általános pedagógia (3). Pedagógia-történet (2). Pedagógiai szemináriumi gyakorlatok (1). A tanár az iskolában (tanárképzői előadás, 2 ó.). *Szabó* Pál Zoltán: Amerika földrajza az iskolában (tanárképzői előadás, 2 ó.). — *E)* A szegedi egyetemen: *Bartók* György: Vörösmarty Mihály szellemi alkata (1). *Mester* János: Lélektan, II. r. (2). *Várkonyi* Hildebrand: A neveléstudomány rendszere, I. r. (2). A gyermekkor lélektana (1). Neveléstörténet a XIX. században (2). Pedagógiai-lélektani gyakorlatok (2). *Tettamanti* Béla: A nevelésen való elmélkedés története: újkor (2). A modern nyelvtanítás főbb kérdései (tanárképzői előadás, 2 ó.). *Juhász* Jenő: A magyar szótan tanítása az iskolában (2). *Mészöly* Gedeon: Leíró magyar nyelvtan és tanításmódja (2). *Sz. Nagy* Gyula: A középiskolai matematikai oktatás módszertani megbeszélése (2). *Fröhlich* Pál: Bevezetés a természettani előadási kísérletezésbe (2). *Kiss* Árpád: Bevezetés a kémiai előadási kísérletezésbe (2).

Pályatételek a neveléstudomány köréből egyetemeinken. *Budapesten:* A test és lélek viszonyának kérdése a modern pedagógiában; *Debrecenben:* 1. A valláspedagógia legújabb fejlődése a németnyelvű protestantizmus körében (1919—1937-ig); 2. Az iskolai osztály közösségi szellemének kialakítása; 3. A debreceni kollégiumi diákság irodalmi törekvései a XIX. század folyamán (irányok, eszmék, társulások, lapok, jelesebb képviselők stb. eredeti források felhasználásával); 4. A francia nyelv és irodalom oktatása Debrecen és a Tiszántúl iskoláiban; *Szegeden:* 1. A magyar nép etikai felfogása közmondásaiban, meséiben, dalaiban; 2. Az „Új Nevelés” világmóghalma és annak főbb pedagógusai.

Halálozás. — Dr. *Závodszky* Levente, a pécsi tankerület kir. főigazgatója szept. 18-án, 57 éves korában hosszas szenvedés után elhunyt. Temetése a pécsi központi temető kápolnájából szept. 21-én, nagy részvét mellett történt. A főigazgatóság tisztviselői kara gyászjelentést adott ki. A korán sírba szállt főigazgató a tankerületéhez tartozó oktatók körében általános becsülésnek örvendett. Eltávozott körünkől, mielőtt a hála virágait és fáradozásának gyümölcszeit élvezhette volna. Nyugodjék békében!

Nyugtázás. — Tagdíjat fizetett az 1933. és 1934. év I. és II. felére Klug K. György; az 1935. év II. és az 1936. év I. felére Stich Nándor; az 1936. év II. felére özv. dr. Gerencsér Istvánné; az 1937. év I. felére Daru Mihály és dr. Incze Bálintné; az 1938. év I. felére dr. Szegi Ödön; az 1938. év II. felére Barcsai Károly és az újpesti II. sz. m. kir. áll. polg. leányiskola; az 1938. év I. és II. felére Barkáts Mária és Harsányi László. — A „Tanárok Háza” javára a bajai m. kir. áll. tanítóképző-intézet igazgatósága 50.— P-t, a sárospataki ref. tanítóképző-intézet igazgatósága az 1938/39. tanévben beszedett tanulódíjakból 127.20 P-t, az esztergomi érs. r. kat. tanítóképző igazgatósága 61 P-t küldött be. Budapest, 1938. évi október hó 19-én. Frigyes Béla pénztáros.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.